

חוברת ז'

(ניסד בשנת תרע"ג בפולין)

חלק ז'

חודש טבת, תרצ"ד

הפרדס

קובץ רבני חדשי

יופיע לאור כעת בשיקאגו

ישא מדברותיו להגדיל תורה ולהאדירה בהשתתפות נאוני וגדולי דורנו שליט"א

העורך והמו"ל

הרב שמואל אהרן הלוי פרדס

מלפנים רב ור"מ בוורצה וכנדין (פולין)
ואב"ד בטשטשאקאוו (גאליציען), וכעת בשיקאגו.

מחיר "הפרדס" לשנה:

בחו"ל: — 2 דולר

בארצנו: — 3 דולר

"HAPARDES"

Rabbinical Monthly Journal

Price—\$3.00 Per Year

JANUARY, 1934

Volume 7.

Number 10

RABBI S. A. PARDES, Editor

3414 Douglas Boulevard

Chicago, Illinois

Phone: Blackwell 3290

Entered as second class mail November 15, 1928, at the Post Office at Chicago, Illinois, under the Act of March 3, 1879.

תכני הענינים

הציילו הישיבות, ספר תורה כער כלל ישראל לזכרון נשמת החפץ חיים וצ"ל. קול קורא ונאום גדול מהנאון רח"ע גראדענסקי שליט"א. — ועד הישיבות בשיקאגא. — חשכו המאורות, — שערוה גדולה. — מוכרי חוות ולשונות כשרים כניו יארק. — בית מאפה מצות פרידמאן. — חג היוכל לחכרת הגרוויץ-מאָרנרעטען. — מזרח ומערב ר' שלמה לעווין. — סאָנשיין כשר קרעקערס — בית היין. — בית חרושת של פינלער. — בית מאפה של ראָוין'ס. — בחוצות ירושלים. — קול חתן וקול כלה. — חג נשואין. בשורה טובה למהררין ככשרות. —

ה מ ע ר כ ת .

- סה) בדין בטל מקצתו בטל כולו — הרב רח"פ עפשטיין, סט. לאמים
 סו) עניני הקדש — הרב רחב"צ נטולובויץ, לאויסוויל
 סז) עניני הומה — הרב רח"י הכהן בלאך, דווירוי סיטי
 סח) סדר לחם הפנים — הרב ר"ח מערניק, שיקאגא
 סט) סלי ניטך מע"ג קרקע — הרב אהרן זאלמאנאָוויץ מונטריול
 ע) קצירת העומר — הרב שמואל קויפמאן, ניו יארק
 דעד מיראפאָליער רבי
 עא) דיני מליצה — הרב מנחם צבי אייכענשטיין, לובלין

מודעות בעולם הכשרות והמסחר

עזרת תורה

העט לא יוכל לתאר המצב האיום והנורא בסוביטה, רוסלאנד, ובפרט הצרות יום יום על אחינו הרבנים ות"ח ומשרתי בקורש הנמוקים כרעב ובצמא. המכתבים שכאו משם, מלאים קנים ויללות על גדול שברם, ועל כל איש ואיש מוטל חוב קרוש לבוא לעזרתם, ולהצילם ממש ממות לחיים, המוסר תורה מוקדש כולו כלי עתה לעזרת רבנים ות"ח בסוביטה, להוציאם מצרה לרוחה ומאפלה לאור גדול.

כתובת הלשכה של אגודת הרבנים

ועזרת תורה

הלשכה של אגודת הרבנים ועזרת תורה העתיקה מקומה לרחוב קלינטאן, פנת נרענד.

הכתובת:

Union Of Orthodox Rabbis

159 - 61 Clinton St. New York

הנאון ר' מאיר שפירא וצ"ל

פטירתו של הנאון ר' מאיר שפירא וצ"ל עשה רושם וזעזעה כל נימי היהדות בא"י, באי רופה ואמריקה. עתוני יוראָפּ הקדישו גליונות מיוחדים לשבועות אחרי פטירתו. ובפרט ליום השלשים. מגבית גדולה בשם "כופר נפש" עושים שם לתמיכת ישיבת חכמי לובלין. כקרוב יופיע לאור על ידי מערכת הפרדס, חוברת מיוחד "ספר החיים לזכרון נשמת רבי מאיר", כולל תולדתו, קורות ימי חייו. ימי האחרונים. פטירתו, הלויתו, כל פרשת גדולת ר' מאיר.

כל מי שיש לו מכתביו, או שאר פרטים הנוגעים לחייו ומעשיו, וכיחוד מפגישותיו במדינה זו, או תמונות שונות שנלקחו ממנו בצותא חרא עם עסקנים ידועים בערים שונות. הכל ישלחו ישר למערכת "הפרדס".

הצילו הישיבות!

בימים האחרונים התאספו בוילנה ראשי ועד הישיבות למטעם עצה איך להציל הישיבות הגדולות והקטנות בנלילות הקרעסען אשר מצבם נורא מאוד, לרגלי הפסקת התמיכות מהרזיונט והמשבר הכלכלי באמריקה ובכל המדינות הביאו את הישיבות לירי סכנת הסגר חסוֹשֵׁלוֹם. גם לחם צר לכלכל את אלפי התלמידים אין. ראשי ומנהלי הישיבות חוגרים בכל עוז שארית כחם להציל את הישיבות להמשיך קיומן גם ברוחק ולחץ, ועל ירי זה הסתכבו בחובות עצומים, אבל עד מתי יוכלו להמשיך עבודתם עבורת הקורש במצב כזה שאין שום מעמד בהוה. האם יסגרו הלילה בתי אולפנא ישיבות יסוד בית ישראל? האם נוכל לשבת בחבוק ידיים ולהעלים עינינו, והתורה מה תהא עליה?

מועטים, ואחד המיוחד מהם בזמננו אור גדול וכבתיק אשר האיר לארץ ולדדים, אור ישראל וקדושו, מרנא ורבנא ר' ישראל מאיר הכהן מרדכיִן זצוקלל"ת, בעל ה"חפץ חיים". הוא הגבר הזקם על כשריד נאמן מדור קדום, אשר זה רבות משנים שלא חו' מורס מעט כמוהו, צדיק נשגב, גדול ונערץ בפי כל, אשר כל עם ישראל בכל ארצות פוזרו לכל שדרותיו כלם כאחד ענו אחריו מקודש מקודש. למד תורה לשמה וכל מעשיו לשם שמים להרבות כבוד שמים, ומשמיא קא זכו לו' לתבר ספרים יקרים וקדושים אשר איתבררו בעלמא בכל ארצות הגולה שלומדים בהם בחבורה ונתקבלו כדברי האורים, וכל ימיו היו שלשלת ארוכה של תורה ועבודה וחסד, וגם כשהגיע לזקנה מופלגת עסק במסירות נפש בענינים הכלליים הרוחניים במדה בלתי משוערת ולא חס על זקנותו וחולשותו. כל עם ישראל ראה ותיביר את גדל צדקתו וחסידתו לחוק ידיים רפות ולאמץ כרכים כושלות להשריש אמונה אומן בד' ותורתו ולחקים את התורה, והדור לא חו' יהום כל זמן שאותו צדיק חו' שרוי בתוכו.

אולם בשלהי אלו העבר תורם הנזר והנפטר העמרה, נצחו אראלים את המצוקים ונשבת ארון הקודש, אבד חסיד מן הארץ, וצדיק אבד לדורו אבד, ערומים נותרנו ורבחת הרעת כי אין מפגיע בעדנו.

ולמען חקים מצבת זכרון לנשמת גאון וצדיק, קדוש עליון, אשר מסר נפשו כל ימי חייו על התורה ללמדה לישראל ולתפיצה בין שדרות העם החלשנו שכל בית ישראל המתאבלים על חלקת מאתנו אותו צדיק וכתבו ספר תורה על שמו, היונו שאחינו בית ישראל בכלל ושתתפו בכתיבת הס"ת הלזו לשמו ולזכרו. לא להעמיד ציונים באנו כי "אין עושין נפשות לצדיקים, שרבריהם הם זכרונם", רק להעמיד מצוות לזכות עם ישראל בכתיבת ספר תורה כללית, כמו שכתוב בס' נחמיו' (י', ל"ג) והעמדנו עלינו מצות וגו'. והיתה זאת לנו למזכרת עולמים לרבנו זצ"ל, שיוצא נשמתו בשחרה ביום ועש"ק לסדר "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת" ולזכות מיוחדת לנשמתו ולנו שיוצא כלל ישראל כלו להשתתף יחד במצות - עשה הלזו. וע"י קניית "אות" או "תיבת" שלימה בס"ת הלא יקיים כל אחד המ"ע של כתיבת ס"ת כפי המנהג לצאת בס"ת של שותפות.

מחיר כל אות — שני זהובים, ותיבה שלימה מכוונת לשם הקונה — שלשה זהובים כל אות.

באספה זו החליטו להקים מצבת זכרון לנשמת גאון ישראל הסבא קדישא החפץ חיים זצ"ל, אשר מסר נפשו להצלת קיומן של הישיבות. היונו שאחינו בית ישראל בכלל ושתתפו בכתיבת ספר תורה על שמו, וההכנסה ממכירת האותיות תהי' מוקדשת להצלת קיומן של הישיבות המאוחרות בועד הישיבות. והוה הקול קורא אשר חתום עליה הגאון הגדול שר התורה הרב ר' חיים עוזר גראדענסקי שליט"א רב בוילנה,

ועתה כתבו לכם את השירה הזאת

קול קורא

בחסרו ד' כי רבו עלינו בכל משך גלותנו הארוכה חקים לנו ד' גדולי האומה ששתלם בכל דור ודור. אשר היו לנו לעינים לחאיר את השכת הגזלה, וכאשר נתקטנו הדורות ונתמעשו הלכות, האיר ד' את עולמנו מתקופה לתקופה בכוכבים מזהירים על שמינו להשאיר לנו שרידים מדורות הקודמים שחיו כענקים לעמ' הדור, והיו לנו למשגב לחאיר בתורחם וצדקתם וגדולתם על כל בני דורם ועל הדורות הבאים אחריתם.

גם בדורנו, דור יתום זה, אשר כמעט סמו המו גדולי האומה וידל ישראל מאד, שקעו המאורות וערפל כסת ארץ, השאיר לנו ד' לפליטה יהודים

קוני האותיות יכתבו בספר זכרון, שם תקונה ו"ח"אות" אשר קנה. וספר זכרון זה יח' סוגת בארון מיוחד על מקומו של רבנו ה"חפץ חיים" זצ"ל בראדין.

התכנסה ממכירת האותיות תח' מוקדשת להצלת קיומן של הישיבות המאוחדות ב"ועד הישיבות" — יציר בפינו של החפץ חיים זצ"ל, אשר בשנים האחרונות, אחרי ימי המתומחה והכבושים, שנחרס מצב הישיבות ונתרופף מעמדם, מסר נפשו על קיומן והחזקתן, ועתה מפני גדל המשבר הכללי הגיעו עד משבר, ויקוימו כל המשתתפים בה גם מצות הקמת התורה הקדושה שהיא חיינו וארך ימינו ויסוד היסודות של כל קיום בית ישראל. ותננו פונים בוח בקריאה של תבת לאחינו בני ישראל, אשר ישתתפו נא בחמון בכתיבת ספר-תורה זו. ותאמצו נא כל איש ואשה לרכוש לחם לבח"ב "אות" אחת בס"ת זו, ולרשום שמו בספר הזכרון העולמי. ודבר גדול יעשו בזה שיקוימו מצות כתיבת ספר-תורה והחזקת התורה כאחד.

וזכותו הגדול של רבינו החפץ חיים זצ"ל יגן גנון וחציל על כל אלה אשר ישתתפו בכתיבת ספר-תורה זו. במוחים אנו כי כל איש ואשה יתאמצו שלא יפקד שמם בספר הזכרון ולהיות לו חלק במצות גדולה זו יחד עם רבבות אלפי ישראל לזכרון לפני ד' תמיד לטובה ולברכה.

ההכנסות מספר תורה זו תהיה להצלת הישיבות, בכל העת ובכל הדורות היה לנו ישיבות, להורות וללמד תורה, הרבה מסעות נסעו הישיבות, גלו ממקום למקום, ובמאה שנים האחרונות הוקבעו הישיבות בסביבותינו, אשר נעשו לעיקר יסוד הישיבות הגדולות והחשובות, כעת נעשו ישיבות גם באמריקה ובמדינות אחרות. אבל יסוד אור התורה בישיבות נשאר הישיבות שלנו, ונורא יהיה המצב אם ישיבות אלו יסגרו ח"ו.

המצב הרוחני מהישיבות טובה מאוד כמו לפני חמשים שנה, באו תלמידים מכל קצווי ארץ, וקיבוץ גלויות יקרא לה, אבל השפעת נשמיות מעציבה מאוד. כל מקורי הכנסה נפסקו. וחמשת אלפי תלמידים נשארו בלי מזון ומחיה. ה"חפץ חיים" זצ"ל, עוד לפני עשר שנים ראה זאת. אשר לא נוכל לסמוך על כל התמיכה מחוץ למדינה, ורצה לאחר כל כלל ישראל שיחזיקו התורה, כי רק כה רבים יוכלו להקים התורה ולא כה יחידים, וכוננתו גם כן לזכות כל כלל ישראל. ובכת השפעתו נברא ה"ועד הישיבות" ונעשה תקנה לכל איש ואיש לנדב שמונה עשר זהובים לשנה לטובת "ועד הישיבות", לראבוננו לא נשמך התקנה כראוי, ומצב הישיבות בסכנה נוראה מאוד.

הכנסה מכלל ספר-תורה, תורה שבכתב, תהיה להצלת ישיבות, אשר המה לומדים תורה שבעל פה.

בספר תורה זו יקים זכרון לנשמת החפץ חיים זצ"ל. החפץ חיים איננו צריך למצבת

התכנסה ממכירת האותיות תח' מוקדשת להצלת קיומן של הישיבות המאוחדות ב"ועד הישיבות" — יציר בפינו של החפץ חיים זצ"ל, אשר בשנים האחרונות, אחרי ימי המתומחה והכבושים, שנחרס מצב הישיבות ונתרופף מעמדם, מסר נפשו על קיומן והחזקתן, ועתה מפני גדל המשבר הכללי הגיעו עד משבר, ויקוימו כל המשתתפים בה גם מצות הקמת התורה הקדושה שהיא חיינו וארך ימינו ויסוד היסודות של כל קיום בית ישראל. ותננו פונים בוח בקריאה של תבת לאחינו בני ישראל, אשר ישתתפו נא בחמון בכתיבת ספר-תורה זו. ותאמצו נא כל איש ואשה לרכוש לחם לבח"ב "אות" אחת בס"ת זו, ולרשום שמו בספר הזכרון העולמי. ודבר גדול יעשו בזה שיקוימו מצות כתיבת ספר-תורה והחזקת התורה כאחד.

וזכותו הגדול של רבינו החפץ חיים זצ"ל יגן גנון וחציל על כל אלה אשר ישתתפו בכתיבת ספר-תורה זו. במוחים אנו כי כל איש ואשה יתאמצו שלא יפקד שמם בספר הזכרון ולהיות לו חלק במצות גדולה זו יחד עם רבבות אלפי ישראל לזכרון לפני ד' תמיד לטובה ולברכה.

הכונ"ה בשם אספת הרבנים והרמ"ם שליט"א, בחדש כסלו תרצ"ד.

חיים עוזר גראדזענסקי, ווילנא
(ועל התתום באו עוד כשלוש מאות רבנים מגלויות קרעסן).

האדריסא למשלות כספים:

Rabin Ch. O. GRODZIENSKI
Wilno, Zawalna 17
P. K. O. 152,573.

* * *

ביום א' מסץ כ"ב כסלו התאספו בוילנא קהל עם רב, מגדולי וחשובי העיר ווילנא, ורבנים גדולים וחשובים, ובשמחה גדולה נעשה התחלה מכלל ישראל ספר-תורה לזכרון נשמת החפץ חיים זצוק"ל.

שמחת התחלה נפתחה על ידי הגאון ר' חיים עוזר שליט"א, וזה נאומו:

"ברוכים הבאים בשם ד', יתברכו לכל הבאים לכבוד התורה, להשתתף לכתיבת כלל-

מכתב מהרה"צ מליבאוויטש

אל ועד כתיבת ס"ת ע"ש הרה"ג
החפץ חיים זצ"ל בוויילנא.

שלום וברכה. במענה על מכתבם המודיע
מהחלפתם בכתיבת ס"ת ע"ש הרה"ג כחנא רבא
הרו"ם זצ"ל זו"ע, הנני משתתף בזה ומלאתי ידי
הרב וו"ח אי"א מוהר"א שו" ווויץ לקנות עבורי
זכות כתיבת אות אחת בס"ת זו, ויתן השו"ת כי
יחובו לומדי תורה ביראת שמים ע"ם לשמור
לעשות ולקיים.

הרו"ש ומברכם,
יוסף יצחק.

אליכם אחינו ישראל אל באמעריקה
צריכים להכריז בקול גדול, השתתפו ביחד בכלל
ישראל ספריתורה זו, עם אחינו ישראל באירופה.
תקחו חבל בספריתורה זו, וכזה תהיו גם כן
מהזוכים בשכר תומכי הישיבות, ייסוד התורה
ביורא.

ואליכם אנשי עיר שיקאנא, אל תחשבו אשר
בסכומים שנשלחו מועד הישיבות בשיקאנא,
כבר יצאתם ידי חובת תמיכות התורה. השתתפו
בספריתורה זו של כלל ישראל. הקול היוצא
מגאון ישראל רח"ע שליט"א ידפוק באזניכם,
יפתח את לבבכם — ותשלחו את נדבותיכם
לקניית אותיות התורה.

ואליכם המנהלים לשכות מוסדי התורה!
תצאו בקול גדול ותכריזו החובה לכל איש ואשה
באמריקה שישתתפו בכתיבת ספריתורה זו,
אשר מטרתה להצלת הישיבות באירופה.

ואולי תוכלו ביחד עם ראשי מנהלי אגודת
הרבנים לעשות כזאת גם באמריקה, לכתוב
ספריתורה מכלל-ישראל, מה טוב!

ועד הישיבות בשיקאנא.

זה שנה חמישית אשר נתארנן ועד הישיבות
על יד משרד הקהלה השיקאנאית, ביחד עם
מרכז הרבנים. שמטרתה לעשות מגבית בעד
הישיבות באירופא וארץ ישראל, שלשים
ישיבות נתמכו בועד הישיבות בשנה עברה.
התמיכה תלויה בגודל הישיבה וערכה.

זכרון, "אין עושין נפשות לצדיקים — דכריהם
הם זכרונם", וספריו של החפץ חיים נתפשטו
בכל קצוי ארץ, בכל חבורה וחבורה לומדים
אותם. אבל הזכרון הוא עבורנו אשר על ידי
כלל ישראל ספריתורה אנו זוכים אותו לילך
בדרכיו, כמו שהורה לנו בתורתו וצדקתו. כל
איש נמשל לספריתורה. ובשעת יציאת הנפש
צריכים לקרוע בספריתורה שנשרף. אבל לא כל
ספריתורה שוין, יש ס"ת שנכתב בהרור הפחות
או שלא נכתבה כהוגן. או שפסול, אבל תלמיד
חכם, הוא ספריתורה קדוש, וקדושתו נשארת
לעד, קיים זה מה שכתוב בזה "זהו ספריתורה
מקדושה אמתי.

על ס"ת שנשרף צריכים לקרוע, אבל נוכל
לכתוב ס"ת תמורתו. אמנם ספריתורה כזה
החפץ חיים זצ"ל אי אפשר לנו לכתוב ס"ת
תמורתו. אי אפשר בדורנו זה לגרל חפץ
חיים כזה. אבל לכתוב ספריתורה בעד כלל
ישראל, זה יוכל לרמות בעד "החפץ חיים",
ס"ת כזו אשר יתמוך חמשת אלפי תלמידי
ישיבות, אשר ילמדו, ויהיה "כתבם על לוח
לבך", ספריתורה כזו יוכל להיות תמורתו של
"החפץ חיים".

גדולה וחשובה תמיכת התורה. אשר כבר
אמרו חכמינו "משתפות זבולון ויששכר,
ותומכיה מאושר". תומך התורה הוא בטוח
בשכר חלקו יותר מהלומד תורה, אשר יוכל
לפעמים להיות ח"ו לא זכה. ונעשה לו סם המות.
מחזיק התורה הוא תמיד בטוח "עץ חיים
למחזיקים בה".

הגאון רח"ע שליט"א מסיים בנאומו וקורא
בקול גדול לכל המתאספים שישתתפו בהתורה,
ולתחזיק ולתמוך את הישיבות, "עד אשר יאמר
כי מציון תצא תורה ודבר ר' מירושלים".

עוד רבנים גאוני התורה דברו באספה זו,
ונעשה התחלת מכירת אותיות מכלל ישראל
ספריתורה. ונעשה הכרות אותיות פומבי
בקהלת ישראל באירופה. גם הרה"ג מלובאוויטש
שליט"א השתתף בקניית אות אחת בס"ת זו.

250.00	— — — — —	סלאנים ישיבה
1,000.00	— — — — —	סלאבאדקא ישיבה
400.00	— — — — —	פאניעוועזש ישיבה
150.00	— — — — —	מתיבתא, ווארשא
150.00	— — — — —	תורת חיים ישיבה, פוילין
<hr/>		
10,450.00		ס"ה
1,100.00	— — — — —	הקהלה דשיקאגא
<hr/>		
11,550.00		סכום הכולל

חשבו המאורות

ביום הששי פ' וישלח י"ג כסלו נסתלק מאתנו ונלקח ארון אלקים הי ניהו הצדיק הקדוש אספקלריא המאירה רבן של ישראל האדמו"ר

ה ר ב ר' ישראל זצ"ל ה האדמו"ר מטשארטקוב

נקבר ביום א' ושב, ס"ו כסלו, בעיר וויען האדמו"ר מטשארטקוב זצ"ל היה אחד המיוחד מאדמרורי"ם הגדולים והחשובים ביורא. למאות אלפי חסידים אשר העריצו והקדישו שמו, ובאו לקבל ברכתו, ולשמוע הוד תפלתו ותורתו. רבנים גאונים גדולים היו מחסידיו כמו הגאון רש"מ ז"ל מברעזאן מח"ס שו"ת מהרש"ם ורע"ת גי"ד ומשפט שלום. והגאון ר' מאיר אריק ז"ל מח"ס מנחת פתים ואמרי יושר, והגאון ר' מאיר שפירא ז"ל מלובלין.

האדמו"ר מטשארטקוב זצ"ל היה גאון בנגלה, כבר נרפסו בחייו ספריו, תפארת ישראל, תפארת אדם, ישמח ישראל, שם הראה גדולתו בנגלה ובנסתר. האבירה נוראה מאור. בהלקח מאתנו גאון ישראל וקדושו. עמרת תפארת ישראל. מופת הדור והדרו. צדיק הדור אשר רבבות אלפי ישראל בנו אליו. בכל מקום אשר הבשורה הנוראה הגיעה, עברה כמוקד בין בתרי לבבות כל נפש ונפש מבית ישראל ורבו קינים והנה והי! אוי ואבוי! התפרצה מפיות רבבות ישראל הה! ישראל

גם בשנה זו כבר נשלח תמיכה לכל ישיבה וישיבה לפי ערך הישיבה. בשנה זו עשו עבודה מרובה לטובת ועד הישיבות הרבנים הגאונים המפורסמים הרב ר' עזריאל עפשטיין, נשיא ועד הישיבות, הרב ר' אלעזר ראובן מושקין, והרב ר' אברהם יצחק קארדאן. ובפרט הרב ר' אפרים עפשטיין, יומם ולילה בלי ליאות עשה עבודה מרובה לטובת ועד הישיבות, גם מד. א. מ. גאלדיבערג, עשה בשנה זו עבודה מרובה לטובת ועד הישיבות, וגם נשיא הקהלה ר' אברהם אבא גאלדבלאט, והרב רמב"צ זאקס, מנהל ומזכיר הקהלה.

תקציב הישיבות בשנה זו

1,000.00	— — — — —	טעלזער ישיבה
1,000.00	— — — — —	חברון ישיבה
300.00	— — — — —	מרכז הרב, ירושלים
300.00	— — — — —	מאה שערים, ירושלים
400.00	— — — — —	תורת חיים, ירושלים
50.00	— — — — —	אהל משה ישיבה
200.00	— — — — —	אור תורה, טבריה ישיבה
200.00	— — — — —	אהל תורה, באראנאוויץ, ישיבה
150.00	— — — — —	בית יוסף, ביאליסטאק ישיבה
100.00	— — — — —	באבאווער ישיבה
400.00	— — — — —	גראדנער ישיבה
400.00	— — — — —	קאמענעצער ישיבה
100.00	— — — — —	קעלמער ישיבה
400.00	— — — — —	קלעצק ישיבה
200.00	— — — — —	כולל קאוונא
150.00	— — — — —	קאברנינער ישיבה
400.00	— — — — —	לאָמונער ישיבה
125.00	— — — — —	מעזריטשער ישיבה
1,000.00	— — — — —	מירער ישיבה
100.00	— — — — —	נאוואראדאק ישיבה
125.00	— — — — —	פינסקער ישיבה
450.00	— — — — —	חפץ חיים, ראדין ישיבה
150.00	— — — — —	ראמאילעס קלויז, ווילנא ישיבה
250.00	— — — — —	עץ חיים, ירושלים
200.00	— — — — —	תורת חסד, בדיסק
150.00	— — — — —	תומכי תמימים
50.00	— — — — —	ווילקאמיר ישיבה
150.00	— — — — —	ישיבות קטנות בליטא

אשר כך יתפאר. אל מי ינוסן הצאן עם ישראל, מי יהי' רועה עדרם? מי יתפלל בעדם? ומי יעורר אנשים לשוב אל ד'?

זכותו הגדול יעמוד לנו ולכל עם ישראל. ויהי למליץ יושר להתפלל עלינו לפני שוכן מרומים, אשר יבוא ישועה כללית לכל עם ישראל. לשלוח לנו משיח צדקנו כבי"א.

גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם.

שערורה גדולה! אודה גדולה לכל הרבנים דניו יאָרק רבתי

ווערט גלייך — מאמענטאליש אריין געשיקט אלע פליישען אין די קוהלערס און די קישקעס ווערען אריינגעשליירערט אין סעלער וואו מען פוצט אלע קישקעס אינאיינעם סיי כשרה סיי טריפה אָהן אַ שום השגחה, אלזא אזוי ווי מיר די שוחטים האבען צו געזעהן די מעשה נבלה זענען מיר געקומען מיט א "ויצעקו" צו— הרב גרארצקי מיט א התראה, רבי! האָבען מיר געשריען עם גייט צו געפעהרליכע טרפות אין שלאכט הווי תערוכת'ן פון כשרות און טרפות מיר וועלן נישט געהן מעהר שעכטען סיידען מיט א תנאי: דהיינו: עם זאל זיין אין— שלאכט הווי 4 שוחטים און 3 משגיחים, א משגיח אויף די לעבערס — א משגיח אויף די קישקעס ומשגיח אויף די טענדער ליינס און צינגער. — זעהענדיג וואס עם געהט צו אין דעם זין פון כשרות האָבען מיר גלייך געלאזט סטאפען נישט ארויס צו שיקן 95 צינגער און 95 טענדערליינס — און אויך בערך 50 קישקעס. אלעס איבערציי גונג אז מיר האבען — די אויבענדערמאנטע זאכען גע'טרפ'עט געפינט זיך אין די שלאכט הווי האָנטער פעסינג קאָמפ. אַ קאָפיע אז מיר האבען דאס גע'טרפ'עט און נישט גע'לאָזט אויסשיקען. אזוי ווי הרב גראָרסקי איז געוואויר געווארן אז מיר האבן דאס אלעס געסטאפט איז ער געקומען נעמען ביי אונז שוחטים ערלויבעניש דאס מכשיר זיין האבן מיר איהם ערלערט אז דאס איז אלעס טריפה אָהן א שום ספק, האָט ער דראַכונג אונז נישט געפאָלגט און ער האָט אוועקגעשיקט

ב"הפרדס" ח"ז חוברת ט' עמור 26 בהחלטת של אגודה"ר לכשרות. (יג) "ברבר הכבדים והלשונות הנשלחים מאיסט סט, לואיס אילס. לניו יארק שיש חשש גדול של נבלות וטרפות, להודיע ולפרסם המכשול". זה כחצי שנה אשר מתלוננים על בית מטבחים אחד באיסט סט. לואיס אשר שולחים כבדים ולשונות לניו יארק בתור כשר, עד שהדבר הגיע לאגודה"ר שהמה הוכרחו לפרסם החלטה זו ביחוד, וכעת נתגלה הקלון לעין כל, אשר השו"בים התפטרו בעצמם והודו על המכשול של נבלות וטרפות אשר נעשו בבית מטבחים זה אשר שערורה כזאת לא נשמעה מעולם.

וזה תוכן הגב"ע:
ב"ה ה' לחורש שבט פה סט. לואיס מא. מיר די אונטערגעצייכענטע שו"בים זענען מודיע דעם היגען רב דמתא הרה"ג עפשטיין שליט"א מיט דעם ריינעם געוויסען פאר דעם אמת'ן צוועק לתכלית הכשרות. אט די גבית עדות וואס וועט דא פערשריי בען ווערן איז גוט — איבערגעטראכט געוואר רען פון אונזער זייט בעיון נמרץ און דאָס וואס מיר ווילן עדות זאגען איז: זייענדיג שוחטים אין איסט סט, לואיס זענען— מיר איבערצייגט געווארן מיט א פולן איבערציי גונג אז אין שלאכט הווי פון די פירמע האָנטער פעסינג קאָמפ., איז צוגע נאנגען שוידערליכע— טרפות ונבלות. דהיינו: קודם בדיקת חוץ ווערט ארויף געלייגט פלאמ בעס אויף די טענדערליינס און אויך די קישקעס ווערט צונויף געמישט כשרה — מיט טריפה צוזאמען למשל: קודם די בדיקת חוץ

בשר שלו אם המה מחזקים בכשרות, ואם
אנו יכולים להאמין להם על סימני כשרות
של חוות ולשונות הרבה מהם מביאים מחוץ
לניו-יארק, אשר לזה צריך דקדוק רב לקנות
מאלו המפורסמים ומחזקים בכשרותם, וכל
בתי חרושת לווארשט כשר צריכים לדקדק
לקנות מאלו הנדפס אדרסלו מטה, אשר המה
נאמנים ומחזקים בכשרות, וחוב קדוש מוטל
על רבנים מכשירי בתי חרושת, ומשגיחים
לדקדק בזה בלי לקנות מסוחרי בשר אחרים
רק מאלו המצוינים בכשרותם הנעלה.

**POSS MEAT PRODUCTS 76 RIDGE ST.
NEW YORK CITY**

- Mr. S. Kenholtz 1973 64th St. Brooklyn
- Mr. Max Axler 1138 St. Marks Ave.,
Brooklyn
- Mr. S. Rosner 108 East 54th St., Brooklyn
- Mr. I. Charney 859 Troy., Brooklyn
- Mr. P. Charney 898 Bryant Ave., Bronx
- Mr. A. Bernstein 1671 Sterling Place
Brooklyn
- Mr. M. Sprenger 321 Stone Ave., Brooklyn
- Mr. B. Sprenger 1739 St. John's Pl.
Brooklyn
- Mr. M. Sisselman 3017 Ocean P'kway
Brooklyn
- Meyer Levenson & Son 919 Whitlock Ave.
Bronx, N. Y.

בית מאפה מצות פרידמאן

זהו יותר מחמשים שנה אשר נוסד בית
מאפה של "פרידמאן'ס מצה" בפילדלפיה. בית
מאפה זו ידועה לשם ולתפארת בעולם היהדות.
בכל שנה ושנה משפרים בית המאפה. נאפות
בהשגחת הרבנים דפילדלפיה ובראשם הגאון
המפורסם הרב רד"א הכהן לעוויןטאהל שליט"א
האבד"ק דפילדלפיה. כל דין סמוכי לנא ולכל
ישראל להתענג ולאכול פרידמאן'ס מצה לחג
הפסח אשר המה כשרים בתכלית הכשרות כראוי.

95 ציננער צו — סאלאמאן-גרינשטיין אין
ניו-יארק אלס כשרה ציננער. זעהנדיג אז
הרב גראדסקי האט אוועק געשיקט די 95
ציננער און ער האָט אונז נישט נאָך גענעבען
אונזער פערלאנג אז עס זאלען זיין 4 שוחטים
און 3 משגיחים — האָבען מיר געמאכט אַ געד
וואָלר פאַר זיינע בומשערס אז זיי זאלען וויר
סען, אז ס'איז אלעס — טרפה ונבלה ואנחנו
את נפשנו הצלנו. און ווי ווייטיגט אונז
איבערצוגעבן אז דער איירם פון הרב גראד-
סקי מיטן נאמען דבי ראזענבלום איז אראפ-
געקומען אין אַ פרייטאָג איינער אליין אין
האָנטער'ס פעקינג קאַמפּ. שמעלט זיך פאַר
אין א קורצען פרייטאָג'דיגן טאָג אין ווינטער-
צייט האט ער אליין געשאכטען 49 בהמות
אליין געשאכטן, אליין געבדק'ענט איז דאס
מענליך אז אזא שחיטה זאל זיין כשר ?
אַלץ צום שלום פון אונזער גבית-
ערות ווילען מיר דאָ א וי פ מ ע ר ק ז א ם
מאכען, היות אזוי ווי מיר האָבען איינגעזעהן
דעם גרויסען מכשול ווי גרינג און לייכטזיניג
הרב גראדסקי באַציהט זיך וועגען דעם ענין פון
כשרות און כדי מיר שוחטים זאלן ח"ו נישט
זיין א מסייע צו אזא רב ! האבן מיר געפיר-
גען אויף זיך א חוב קדוש וטהור כדי לאפרושי
ישראל מטרת איבער צו געבן דאס אלעס
וואס אונזערע אויגען האבען געזעהן פאר
הרב דמתא הרה"ג רבי עפשטיין שליט"א
ואנחנו את נפשנו הצלנו.

**אפרים פישל שיפמאן
שלמה פערלשטיין**

אנחנו הח"מ מאשרים שלפנינו חתמו
השו"בים העדים את גבית העדות הנ"ל
בנימין שרחזאהן
מאיר ליכטנשטיין

מוכרי חוות ולשונות כשרים

הכל מודים, רבנים, ומשגיחים, ואנשים
חרדים אשר הפקרות שורר במסחר של בשר-
חיות-לשונות בניו-יארק, ויש בתי חרושת
לוואורשט אשר אינם מדקדקים על סוחרי

סימן ס"ה בדין בטל מקצתו בטל כולו בנדרים וקנין.

מדה בחבל פחות כל שהוא ינכה יתר כל שהוא יחזור, ואע"ג דכל דבר שבמדה חוזר, שאני הכא דכיון דא"ל מדה בחבל לפי מדה בחבל קאמר, הא לאו הכי כל שאי אפשר להשלים בטל מקח לגמרי כו' וכ"ב הרמב"ם בפרק ט"ז מהל' מכירה ומתני' דתנן אפילו בקרקעות ינכה ויחזור, היינו טעמא משום דאמר לו מדה בחבל כדכתיבנא, ולפי זה המוכר שרה לחברו ונמצא שגזלו מוכר מקצתו והרי אותו מקצת יוצא מתחת ידו, מכיון שבטל מקצתו בטל כולו עכ"ל, וכן הביא הרב המגיד בפרק ל' מהל' מכירה דעת הרשב"א שכתב וז"ל ומיהו אם מכרו הבעל לפירות בלבד הרשות בידו רשלו הן הפירות לגמרי, אבל במכר גוף ופירות, אפילו אמר לוקח הניחו לי ואוכל פירות כל ימי חי הבעל אין שומעין לו שהבעל לא מכר לו אלא גוף ופירות ומקח אחר הוא וכיון שמקחו בטל בגוף ואין הפירות אלא מכח הקרקע הכל בטל, ואפילו פירות אינו אוכל עכ"ל והנה במשנה למלך פרק י"ב מהל' זכיה ומתנה שהקשה דברי הרשב"א אהרדי שסותר למה שהביא הר"ן בשמו בפרק ב' דקדושין והב"י בסימן רל"ב שכתב רמי שמכר קרקע לחברו ונמצאת מקצתה נזולה המקה קיים בשאר ע"ש.

והנראה בזה דהנה הא דאמרינן מקח שבטל מקצתו בטל כולו, היינו דעצם הקנין נתבטל דהקנין נעשה על כולו ולא על מקצתו, אבל אם הקנין קיים ולא נתבטל, אף שאחר כך יש טענה על המקצת ויצאת מתחת ידו, כיון דהקנין קיים גם על המקצת דק דמשום דבר אחר יוצא מת"י בזה לא אמרי' מקח שבטל מקצתו בטל כולו, כיון דמצד הקנין אין שום ביטול, והנה אם מכר קרקע נזולה ואחר כך הנגזל טורפה מהלוקח, הקנין לא נתבטל כמפורש בב"מ דף י"ד דאפי' באחריות אומר לו אחוי טרפך ואשלם לך, א"כ עצם הקנין קיים לגבי המוכר, ועי' במשנה למלך פרק ט' הל' ז' מהל' גולה ואברה דאם המוכר רוצה לחזור מהמקח אינו יכול משום דלגבי דרי' הוה קנין עד דאתי נגזל ושקיל ליה, והרשב"א בהי' בכתובות דף צ"ג כתב דהא דעד שלא החזיק יכל לחזור, פירש"י קודם שיתן דמים ונ"ל כל זמן שלא טרפו ממנו

בספרי תשובה שלמה חלק או"ח סימן כ' כתבתי עלה דהקשה הפרי מגדים על הש"ך שכתב ביו"ד סימן רל"ח סק' כו' דאין צריכין להתיר לחולה שבועתו שנשבע שלא לאכל נבלות והקשה הפמ"ג באו"ח בפתיחה להל' פסח, דהא דאין אחע"א היינו לחייבו שתיים, אבל מ"מ תרי איסורין רביעין עלי', וביבמות דף ל"ג נ"מ לקוברו בין רשעים גמורים, ותיירצתי דזהו רק בשאר איסורין, אבל בשבועה כיון דלא חל מיד לא חייל גם לענין לקוברו בין ר"ג ובנדר או שבועה כיון שבטל מקצתו בטל כולו ואם לא תחול השבעה רק לענין לקוברו בין רשעים גמורים, הרי אינה חלה רק על מקצת מן השבועה וכיון דאינה חלה על כולה גם על מקצתה לא חייל, ובקובץ תורת ארץ ישראל כתב הרב א"י ראבינאוויץ ממעמל להקשות על זה הרי בקנינים מצינו פלוגתא בסברא זו בב"ב דף קמ"ג ע"א קני את וחמור רב נחמן אמר קנה מחצה ורב המנונא אמר לא קנה כלל ורב ששת אמר קנה הכל ומ"ש דבנדרים ליכא פלוגתא וכו' ע"מורים שגדר שהותר מקצתו הותר כולו עכ"ל, והנה בהא שטפא דלישנא נקט דגם בנדרים, איכא פלוגתא ר"בש אליבא דרבה ס"ל דלא אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו אף במשנה דבריו, אלא דיכול לומר רב"ש במקום כ"ה אינה משנה, אלא דכתב עוד דבקנינים קיי"ל כר"ג דקנה מחצה ובנדר הלכה פסוקה שבטל כולו עד כן לשונו, והנה מה ענין קנינים לנדרים, דבנדרים קיי"ל כשמואל בשבועות דף כו' ע"ב דצריך שיהא פיו ולבו שוין, ולפיכך אזלינן בתר בתר אומדן דעתו שארעתא שיחול עליו כל הנדר נדר ולא ארעתא דיחול מקצתו, אבל בקנינים קיי"ל דדברים שבלב אינן דברים, עי' בחו"מ סימן ר"ו סעיף ד'.

איברא דבאמת גם בקנינים אמרינן קנין שבטל מקצתו בטל כולו עי' בבית יוסף חו"מ סימן רל"ב הביא דברי הר"ן שכתב אהא דתנן

ורף סו', והנה בירושלמי נדרים פרק א' הל' א'
 איתה מה מקיים ר' עקיבא בכל היוצא מפיו
 יעשה מיכן לנדר שבטל מסצתו בטל כולו, ולכאן
 יש להבין למה כתב הרא"ש טעמא אחרינא
 ולא במפורש בירושלמי, ודאיתו בספר ידות
 נדרים סימן דכ"ט ביר שאול ס"א שכתב
 דנ"מ בין שני הטעמים הוא אם גם בניתר ע"י
 חרטה אמרי' נדר שהותר מסצתו הותר כולו,
 דאי נימא דהטעם הוא דמעיקרא לא נדר אלא
 ע"ד שיתקיים כולו, א"כ כל שמתחרט שוב
 עכ"פ מתחרט והוא לא דצה לידור אלא ע"ד
 שיתקיים כולו וכאן עכ"פ הוא מתחרט והותר
 כולו, אבל לטעם הר"ן דבעינן דוקא כשבולו
 קיים א"כ בשלמא ע"י פתח משהו לי' כנדר
 טעות ולא בכל היוצא מפיו, אבל כשמתחרט
 אין עושה נדר טעות דהוי בכל היוצא
 מפיו, שהרי לא עשה נדרו טעות, דק
 שמתחרט על מה שנדר, ועל מה שלא
 מתחרט הוי בכל היוצא מפיו עד כאן לשונו,
 והכל טעמא בעי איך כתב הרא"ש טעם
 אחר ולתלות בזה דאף מה שפותחין כחרטה
 במסצתו בטל כולו, מה שאין בן לפי טעם
 הירושלמי,

והנה לכאן יש להבין למאי איצטריך קרא נבי
 נדרים נדרד שהותר מסצתו הותר כולו, הא גם
 נבי מסח אמרינן מסח שבטל מסצתו בטל כולו
 מצד הסברא דחפץ הוא בכל המסח ולא במסצתו,
 ומ"ט זה צריכין כנדרים ללמוד זה מקרא ולא
 אמרי' דמצד הסברא הוא דרצון הנודר הוא
 שיחול כולו ולא מסצתו, ועוד יש להבין כהא
 דאמר כנדרים דף כ"ז ורף ס"ו עד שבא
 ר' עקיבא ולימד נדר שהותר מסצתו הותר
 כולו, הא גם מקורם שבא ר' עקיבא ולימד
 ס"ל לכה"ה ברה"ה ע"כ אלו ואלו מותרין
 משום נדרד שהותר מסצתו הותר כולו.

ונראה שזאת היא בונת הירושלמי כנדרים
 פרק נ' הל' ב' ד"ש בר לקיש בעא קומי ר' בא
 ר' עקיבא להוסיף על דברי בית הלל ביי
 דתנינן תמן עד שבא ר' עקיבא ולימד שנדר
 שהותר מכללו הותר כולו, א"ל מה אם תמן נדר
 שהוא צריך חקירת חכם אתה אומר נדר שבטל
 מסצתו בטל כולו, כאן שאין צריך חקירת חכם

עסקינן, אבל כבר טרפו היינו דרב זביר דאמר
 ב"ב דף מ"ב דנמצאת שאינו שלו אינו חוזר
 עליו עכ"ד, והינו משום דלגבי המוכר הקנין
 סיים, ומפני זה כתב הרשב"א בחי' בקדושין
 דף מ"ב שאם מסצת קרקע נזולה אין כאן ביטול
 מסח לכל הקרקע, כיון דגם על המסצת שגזולה
 נ"כ הקנין סיים לגבי המוכר, וליכא למימד
 קנין שבטל מסצתו בטל כולו, אבל היכא דיש
 חסרון בעצם הקנין אף במסצתו גם הרשב"א
 סובר דמכיון שבטל מסצתו בטל כולו.

והר"ן שכתב דאם נמצאת מסצת השדה נזולה
 נתבטל המסח כבולה, היינו דאיהו ס"ל דיש
 בקרקע דין ביטול מסח עיין בדבריו בפ"ב
 קדושין, ואם בן כיון שמסצתה נזולה ויש
 באותה מסצת שעור בטול מסח לכל הקניה,
 לכן המסח נתבטל כבולה, ולא מפני שהקנין
 נתבטל במסצת, דק דהוה דין בטול מסח
 בכל הקניה, אבל אי לא היה דין בטול מסח בכל
 הקניה דק דאתינן עלה מדין בטול הקנין
 במסצתו בטל כבולו, גם הר"ן היה מודה
 להרשב"א הבאן בעצם הקנין אין כאן
 ביטול במסצת כמו שכתבתי לעיל, דהא
 הקנין נתקיים כבולו, דק מפני שהמסצת יוצא
 מתחת ידו, הרי כל הקנין לא היה שוה מה
 שנתן לו בערו ויש כאן דין ביטול מסח מפני
 שנחאנה בכל המסח, אבל היכא דיש ביטול
 הקנין במסצת מעיקרא או אמרי' קנין שבטל
 מסצתו בטל כולו, ועי' מה שכתב במחנה אפרים
 הל' מכירה סי' ב"ג ובט"ז חו"מ סי' רט"ז סעי'
 ה', שוב מצאתי כנתיבות המשפט ס' ספ"ב
 ס"ק ח' דנמצאת שגזולה אין כאן ביטול הקנין

ולפ"ז אין זה ענין להך דזכי את וחמור דקנה
 מחצה דהתם הוי שני קנינים במש"כ המפרשים,
 וגם כנדרים אם אמר באופן זה דהווי שני נדרים
 ג"כ אם הותר האחד לא הותר השני וב"ב
 הרשב"א כהירושוי לנדרים דף כז' ועי' בש"ך
 יור"ד סי' רכ"ט ס"ק ו', וכמשנה למלך הל'
 נדרים פ"ד הל' י"א.

ועלה דכתבתי דמשהו נדר שהותר מסצתו
 הותר כולו משום דרצון הנודר שיחול דוקא כל
 הנדר ולא מסצתו וב"ב הרא"ש כנדרים דף כז'

לא כל שכן. ר' יוסי בשם ר' הילא משם נדר טעות, שאילו הייתי יודע שאבא ואחי שם לא הייתי נודר, והנה בפני משה פי' דאמר לי' דע"כ טעמייהו דב"ה לאו משום הכי הוא דא"כ קשיא מאי קמ"ל מה אם התם שנדר שצריך חקירת חכם הוא אמרינן ביה נדר שהותר מקצתו הותר כולו, הכא דנדר שנגזר הוא כו' לא כ"ש, אלא דטעמייהו דב"ה כו' דמשום נדר טעות הוא כו' ור"ע התם אשמעינן דנדר שהותר מקצתו הותר כולו עכ"ל, ודבריו אינם מוכנים דעל ב"ה ליבא למיפרך מאי קמ"ל מה אם התם שנדר שצריך חקירת חכם, שזה הוא לפי דבריו ר'. עקיבא והא ב"ה היו לפני ר"ע זמן רב וליבא למיפרך עליהו מאי קמ"ל.

על כן נראה כמו שפי' בקרבן העדה דאמר לי' דוראי ר' עקיבא הוסיף דאפילו בנדר שצריך חקירת חכם נמי אמרינן כיון שבטל מקצתו בטל כולו, רמבית הלל לא שמעינן אלא בנדר שבטל מעיקרא עכ"ל, רק מה שפי' משום טעות התירו ב"ה שאלו היה יודע שאכיו ואחיו שם לא היה נודר ולא משום נדר שהותר מקצתו עכ"ל, זה אינן מוכן, דאם כן הטעות הוא רק באכיו ואחיו והם לבד צריכים להיות מותרים והא ב"ה אומרים אילו ואילו מותרים,

אשר על כן נראה לענ"ד דהפי' בירושלמי הוא כך, דריש לקיש בעא מה הוסיף ר' עקיבא על דבריו ב"ה שגם הם אומרים שנדר שבטל מקצתו בטל כולו, ואמאי קאמר עד שבא ר' עקיבא ולימד שנדר שבטל מקצתו בטל כולו,

וע"ז קאמר דר' עקיבא הוסיף דאף בנדר שצריך חקירת חכם נ"כ אמרי' אם הותר מקצתו הותר כולו, דבית הלל אומרים דרק היבא דאין צריך חקירת חכם אמרי' נדר שהותר מקצתו הותר כולו, וע"ז קאמר ר' יוסי בשם ר' הילא דטעמייהו דב"ה הוא משם נדר טעות, וזהו מטעם שמצד הסברא הוא, כיון דהוה טעות במקצת כשעת חלות הנדר הותר כולו, כמו דגם במסא אי הוה טעות במקצת המסא דבטל כולו, ור' יוסי לא לאפלוגי על ר' בא קאתי, רק לפרושי טעמא דב"ה.

ס"ו כתב הרא"ש נ"כ הך טעמא ושם הוא באופן שצריך חקירת חכם, אפשר לומר דהרא"ש כתב עיקר הטעם של נדר שהותר מקצתו הותר כולו, וכזה מרויג נ"כ מה שהר"ן כרף ב"ה ע"כ כתב כטעם דבית הלל דאלו ואלו מותרין וז"ל וטעמא מלתא משום דכיון שאילו היה יודע שאכיו או אחיו עמיהן היה מוציא מן הכלל ה"ז מוטעה בעיקר הנדר שלא היה דעתו מעולם על אכיו וכל שיש בעיקר הנדר טעות אין פיו ולבו שוין ובטל מעצמו עכ"ל, ובדף ס"ו ע"כ כדבריו ר"ע כתב שכל נדר שהותר מכללו הותר כולו, ולפינן לה בירושלמי מרבתים ככל היוצא מפיו יעשה דמשמע דוקא בשבולו קיים עכ"ל, והיינו דמשום דבדבריו ב"ה דמקצת הנדר בטל מעיקרו ולא חל כלל, זה ידעינן מסברא דבטל כולו, אבל כדבריו ר"ע שהנדר חל מעיקרא רק דאח"כ ע"י פתח נתבטל מקצתו זה ילפינן מסרא דבטל כולו.

וכזה ניחא מה שהקשו התוס' בנדרים דף כ"ה ע"כ ר"ה עד שבא ר"ע כ"ו וא"ת ות"ק כב"ש וי"ל דאית לי' דלא נחלקו כ"ש וב"ה כדבר זה עכ"ל וכן כתב הרא"ש שם בפירושו כד"ה ושאר כל הימים, וכן הוא בש"מ בנדרים דף כ"ו ע"א ר"ה ורבא אמר, ולפי מה שכתבתי י"ל דת"ק ס"ל נ"כ כב"ה דהיבא דמעיקרא לא חל הנדר על מקצתו בלא חקירת חכם או בטל כולו, אבל היבא דצריך פתח וחקירת חכם להתירו סבר הת"ק דלא אמרי' נדר שבטל מקצתו בטל כולו.

שוב ראיתי בספר בית דוד סימן י"ג שכתב במקצת מזה כמו שכתבתי,

(המשך יבוא)

חיים פישל עפשטיין,

אבר"ק כסט. לואיס, יצ"ו

ומקודם דב ואב"ד כסייני וליבוי

סימן ס"ו

עניני הקדש.

(א) יירדינו הרב הנאון ר"א סילבער אב"ד רסינסניעטי שליט"א בחידו"ת שלו שנרפסו

ועל פי זה כתב הרא"ש דהטעם הוא לב"ה שהנודר הוא דעתו על כל הנדר, ואף שגם בדר

בהפרדס ח"ז חוברת ט' העלה אם בא הקרבן מהקדש בדה"ב יש בזה משום מ"י ואמר בזה לתרץ דברי התוספתא וכן הרמב"ם בפ"ז דבמנחות ונסכים ולח"ת דלא מעל שאין כאן זריקת דם לכפר עליו והגאון הנ"ל האריך ליישב טעמו ומקורו של הרמב"ם הוא משום משקה ישראל.

ולדעתי נהי דלדברי התוס' מנחות ו' פסול מ"י איכא אפילו באיסורים דהיה להם שעת הכושר. ועיין בתוס' חולין ק"מ דכתבו אפילו במקום דהיה להם שה"כ לא שייך גדר מ"י והגרע"א הניח בצ"ע אבל סוניות דהש"ס אולי כמו שיטת התוס' מנחות ו' דאפילו במקום דהיה לו שעה"כ אבל בהקדש כיון דאיכא שא"ל ולא דמי לתרומה להא דרש"י זבחים פ"ז דהתם ע"י שא"ל הררא לטבלא. ועוד הקדש הרי לפדיה קיימא ומצוה לפדותו ועוד יש כמה אופנים דניתר האיסור כגון בתרנגולים שמדרו בבעליהם חולין קל"ח והאיסור הוא רק משום ממון הקדש ואפשר לפדותם בכל עת מצד הסברא ליכא בזה משקה ישראל.

(ב) ולישב התוספתא וכן דברי הרמב"ם פ"ז מהל' מעילה במאי דפסק במנחות ונסכים דלא מעל דהנה הירושלמי שקלים פ"ב על הא דהשוקל שקלו ממעות הקדש מעל פריך והלא לא נהנה ומפרשים שם מפרשי הירושלמי דמצות לאו ליהנות ניתנו ומבואר בתוס' חולין ק"מ דגם בקרבנות אמרינן מצות לאו ליהנות נתנו. ומבואר בר"ה כ"ו וכן ברמב"ם פ"ב מהל' שופר דעל השתמשות בדבר של הקדש למצוה לא מעל כמו בשופר וזה דברי הרמב"ם דבקרבנות דאיכא זריקה דמתכפר לו נהי דעל קיום המצוה לא מעל דמצות לאו ליהנות אבל הכפירה הרי מחשב לו הנאה. אבל במקום דליכא זריקת דמים כמו במנחות ונסכים הוי רק גדר מצוה דבהבאת המנחה דשם ליכא כפרה רק המצוה ומשום מצוה לא מעל דמצות לאו ליהנות נתנו והא דבפסח קא חשיב הרמב"ם בהדי רמעלו הנם דליכא כפרה אבל בפסח הרי הזריקה קא מתיר אכילה לבעלים וזה מקרי הנאה דמעל ועוד פסח הרי קס"ל וזה הוי ממון בעלים והוי כמו שלקח לצרכיו דמעל. ותירוצו של הירושלמי בשקלים שם על השוקל שקלו דממשכנין אותו להכי מעל לא שייך במנחות ושאר דרוקא בשקלים דחיוב המצוה על תשלום ממון ידוע להקדש ועל הממון ממשכנין אותו ומקרי הנאה אבל במנחות ליכא חיוב ממון מיוחד דהדי בכריתות ו'

ולדעתי נהי דלדברי התוס' מנחות ו' פסול מ"י איכא אפילו באיסורים דהיה להם שעת הכושר. ועיין בתוס' חולין ק"מ דכתבו אפילו במקום דהיה להם שה"כ לא שייך גדר מ"י והגרע"א הניח בצ"ע אבל סוניות דהש"ס אולי כמו שיטת התוס' מנחות ו' דאפילו במקום דהיה לו שעה"כ אבל בהקדש כיון דאיכא שא"ל ולא דמי לתרומה להא דרש"י זבחים פ"ז דהתם ע"י שא"ל הררא לטבלא. ועוד הקדש הרי לפדיה קיימא ומצוה לפדותו ועוד יש כמה אופנים דניתר האיסור כגון בתרנגולים שמדרו בבעליהם חולין קל"ח והאיסור הוא רק משום ממון הקדש ואפשר לפדותם בכל עת מצד הסברא ליכא בזה משקה ישראל.

ועוד בדה"ב אי אפשר להקדיש לזבח והלא אין משנין מקדושה לקדושה תמורה ל"ב ואפילו בדיעבד לא מהני כמבואר בכורות נ"ג דלאו דוקא אסור רק דלא מהני וכן מבואר ברש"י תמורה ל"ב דקרבן הקדש שהקדישו למזבח לא עשה ולא כלום וכן ברמב"ם תמורה פ"ד ובהשגות הראב"ד שם, והא דמעילה י"ט מיירי דבמעות הקדש קנה והוציא בשונג לקרבן או למנחות וקדושת בדה"ב לא היו רק על המעות ממה שקנה אבל לא על מה שקנה דנימא דלא יצא במנחות ונסכים משום משקה ישראל והלא בקונה ממעות הקדש בשונג לצורכו במקום דמעל הקדש מתחלל על מה שמשלם להקדש קרן וחומש ואשם אבל לא הדבר שקנה וכו' מבואר ברמב"ם פ"ד מהל' מעילה ה"ז שקרבנות המזבח מעילתן למזבח וקבר"ה מעילתן לברה"ב ואפילו במקום דלא מעל יהיה קדושת בה"ב על מה שקנה בשונג ממעות הקדש שהוא סבר שהוא חולין אם לא מעל לא יצא המעות לחולין ונשארו המעות הקדש אבל לא הדבר שקנה ומאי שייך מ"י באם קנה

אפילו בקבה"ב ולהכי אפילו אם ימעול המוכר מתחילה קודם שיזרק הדם על הלוקח למעול דבהנאה הרי יש מעול אחר מעול.

ואמרת לישב קושית הטו"א במגילה על גירסת רש"י דר"ש סובר כיון שהביא לעזרה מעל והלא ר"ש אומר ונרצה לו לכפר עליו את שעליו חייב באחריותו וא"כ חייב אחריות עד שיזרק הדם ולמה בהביא לעזרה. ואמרת לישב דברי הט"א דהנה יש שני נדרי חייב אחריות על תשלום הממון השיוי מהקרנן ועל עצם הבאת הקרנן הקרבתו וריצוי שלו על המזבח ור"ש סובר דגורם לממון כממון דמי זהו דוקא עד הבאתו לעזרה ובכ"מ דאשכחן בגמ' דלר"ש קרשים שחייב באחריותם הוי כרדייה זהו רס עד הבאתו לעזרה. אבל בהבאתו לעזרה נמסר להקדש ועל הבעלים נשאר רס גדר סיום מצוה ואחריות על סיום מצות הקרבת הקרנן ולהכי בהבאתו לעזרה לר"ש הרי מסלק מעליו חין תשלום ממון ולהכי כיון שהביא לעזרה מעל. אבל המעילה הוא רס ע"י הנאה ולראשונים דסברי דגם בהנאה אין מעול אחר מעול לא ימעט כשיזרוק הדם דהמעות כבר יצא לחולין. אבל להרמב"ם דסובר דבהנאה יש מעול אחר מעול גם על הזריקה ימעול. ואפשר לפלפל בדברי הרמב"ם דרס בחפץ ובכלי מיוחד שייך מעול אחר מעול אבל לא במעות שקנה כיון דמ"מ הקנה ומסר לאחר. כמבואר שם פ"ד דמחלק במקום דנשאר ברשותו ובמקום דהקנה ומסר לאחר וצ"ע.

חיים בן ציון נטולוביטש,

רב ואב"ד העיר לואוויץ, סי.

סימן ס"ז

בענין הזמה

ב"ק כ"ג ע"ב בתוספות ד"ה ולא שמרנו כתבו וז"ל: והא דתני לקמן בברייתא נמצאת כת שלישית זוממת כלן חייבין אע"ג דעדיין לא חייב נזק שלם, מ"מ כיון שמייעדין אותו וממילא מתחייב נזק שלם ברביעית כשהוזמו צריכין לשלם כפי מה שתעלה נניחה

מימעל דמנחה אפשר היה להביא אפילו פחות מפרוטה. רק לא אורח ארעי ומנחה ונסכים הוי רק מצוה לבר ומצות לאו ליהנות נתנו ולהכי לא מעל.

(ג) והא דבתוספתא מבואר דמנחות י"הביא מן ההקדש דפסולה אמרתי רטעם הוא משום מצוה הבאה בעבירה והא דבקרבתות כשר דמבואר בשמ"ק מנחות דלא מהני הטעם דמצוה הבאה בעבירה למפסל דזה רס גדר במקום מצוה דלא סיים אבל לא הוי חלוף. ולהכי בהקרבתות דנעשו לחמו של מזבח ולזה מלבד גדר סיום המצוה איכא כפרה ולהכי כשר ומעל אבל במנחות דאין כ"ש מקרשים את שאינו ראוי להן וזה דהוי מצוה הבאה בעבירה מהני דיקרא את שאינו ראוי להן ואינן מקרשים לקרב רס ליפסל כהא דובחים פ"ח וברמב"ם פ"ה מהל' פסוה"מ ולהכי בתוספתא מבואר דפסולה ולהכי לא מעל וזהו טעמו של הרמב"ם לייכא זריקה לכפר.

(ד) ויש להסתפק כיון דאינם מועלים רק עד שיזרק אם המוכר שקבל המעות של הקדש נהנה מן המעות או הוציא אם ימעול כיון דהמעות הרי עור הקדש ואם הוא ימעול אם ימעל אחרי כן אחר הזריקה הלוקח שהביא את הקרנן דהרי יצא כבר המעות לחולין ע"ד המוכר ואין מעול אחר מעול כב"ד ואולי זה ה"טח להא דירושלמי שקלים דאין המוכר מקבל מעותיו עד שיהא המזבח מרצה ור"ש סובר דמקבל מיר דכהנים זריוס הם ואולי זה דוקא בצבור אבל לא ביהיר. ודוקא במנחות ונסכים.

ובמעילה י"ט מבואר בגמ' כיון שהוציא המעות מעל ורש"י מפרש כיון שהביא לעזרה ולמה נדחש רש"י לפרש כן ולא כפשוטו ואמרת דבלקח הקדש המעילה לא משום הוצאה מרשות לרשות כיון דלא נפיק לחולין ורק מעילה משום הנאה ומדוקדק לשון הגמ' מה חטא האמור בתרומה לקח הקדש מניין דמתרומה הלא ילפינן רק מעילה משום הנאה ולא משום הוצאה. כמבואר שם בתוס' ולהכי הוכרח רש"י לפרש כיון שהוציא שהביא לעזרה דאז נקרא הנאה פ"ד אחריות של חייב ממון, ובהנאה הרי מבואר שיטת הרמב"ם דיש מעול אחר מעול

אחת ממש, אבל אם על מה שכת זו מעידה לא העידה כת שניה באופן זה לא אמרינן דהן עדות אחת להזמה, ואם כן הנ' כתות מעידות על השור שיש עליו דין מועד, והכת הרביעית מעידה על מעשה הנגיחה הרביעית, ואין הכת האחרונה מעידה כלל על דין מועד שיש על השור, והנ' כתות אינן מעידות על מעשה הנגיחה הרביעית, ובאופן כזה לא אמרינן כלל שהן כת אחת להזמה ודוקא הנ' כתות אף שכל כת העידה על נגיחה אחרת, אבל עכ"פ כולם באו להטיל על השור דין מועד וע"י שלשתן בלא נגיחה רביעית אמנם נעשה השור מועד ע"כ כולם נעשו עדות אחת להזמה.

אמנם לפי הנ"ל צ"ע לכאורה דברי הרמב"ם בפ' כ"א מה' עדות ה"ט וז"ל: העידו ב' שגנבו והעידו ב' אחרים שמכרו בין שהומו עדי גניבה בין שהומו עדי מכירה כל כת מהן שהומו נהרגת שהגניבה היא תחילת חיובו של זה למיתה עכ"ל. ולכאורה קשה דאף שכל כת מהן העידה על מעשה מיוחד, זו העידה על מעשה גניבה, זו העידה על מעשה מכירה כמו ע"י שתי הכתות נעשה עליו דין מיתה כמו שכתב בעצמו וכן הוא בנמדא סנהדרין פ"ו ע"ב, ואם כן לכאורה דומה לין זה לנ' כתות של נגיחה אף שכל אחת העידה על נגיחה מיוחדת, בכ"ז כיון דע"י כל הנ' כתות נעשה על השור דין מועד הוו עדות אחת להזמה, הנ' ב' הכתות של גניבה ושל מכירה הוו עדות אחת להזמה ובעינן שיומו כולם.

ומצאתי להמרש"ל בספר יש"ש פ"ב סימן כ"ח ביאר דברי הרמב"ם בארוכה, והוא העלה דעת שלישית של העדאה והיינו האחרונים אם הומו בלבד חייבין. אמנם אחרי העיון בדברי מהרש"ל שם צ"ע. דבתיחלה כתב דכשם שעדי מכירה בלבד שהומו נהרגין, כיון שהמה אחרונים והמה עקרים, כי זממו להרוג נפש נהרגין, כן כת השלישית ג"כ. שוב הקשה בעצמו א"כ למה אמרינן בהומו כת הראשונה דאינה חייבת עד שיומו כולם, ועדי גניבה לבד אף שהם ראשונים אם הומו נהרגין כיון דסכ"ם ע"י גמרת עדותן בגניבה נתחייב מיתה, ומסיק ואומר שאני התם דאסקינן גניבה אתחלתא

ד' כשיגח וכו' עכ"ל. והי' קשה לי לכאורה על דברי התוספות, דהא שנינו בנמדא מכות ד' ו' אין עדים זוממין נהרגין עד שיוגמד הרין על פיהם, ואם כן נהי דעדים זוממין רצו לחייבו נ"ש כשיגח, אבל לא עדיף מכאילו כבר נגח והעידו אבל לא נגמד הרין ומצאתי אחר כך שכתב הרגיש בזה הפ"י והניח בצ"ע.

עוד הקשה שם לרברי התוספות אם כן ב' שהעידו באחד שהוא גדול והביא ב' שערות הכי נאמר שאם הומו חייבין מיתה בשביל שרצו לעשותו בר עונשין וה"ל דכוותיה. ואין לומר דשאני הכא בשור המועד שהוחזק נגחן חשבינן ליה כאילו נגח, דהא ליתא שהרי העדים יודעין שהאמת שאינו נגחן וא"כ לא רצו להפסידו כלום וצ"ע עכ"ל. דברי הפ"י האחרונים היינו במה שכתב דאין לומר דבוראי יגח דהא באמת אינו נגחן יפה כתב. ופליאה על בעל השיטה מקובצת שם שהביא בשם רבינו ישעי' ז"ל דלהכי חייבין משום דבוראי יגח משום שהוא מועד. אך שארי דברי פ"י הנ"ל המה שניאה גדולה, שהורה דעת שהנ' כתות יתחייבו לשלם על הנגיחה ד' עוד טרם נגח, והמעיון בש"מ שם הביא דברי הרשב"א וז"ל: ומ"מ אינם משלמים עד שנגח נגיחה ד'. דקודם לכן מה ישלמו וכו' עכ"ל. וכן הביא שם בשם תלמיד הר"פ ז"ל וז"ל שם ד"ה הוא פטור וכו' פי' באו נ' כתות והעידו בב"ד על ג' נגיחות, כת אחת על נגיחה אחת ואחר נגח נגיחה ד' והומו כת ראשונה וכו' עכ"ל. מזה אנו רואים שבוראי בעינן דוקא שיגח נגיחה ד'. וכוונת התוספות שכתבו כשיגח היינו דע"כ בעינן שבעת עדותם יומו עכ"פ ליערו כשיגח דבעינן כאשר זמם.

ולכאורה יש להעיר בזה ביון שבעינן שיגח נגיחה רביעית וא"כ מדוע לא נחשוב כל הד' כתות ככת אחת להזמה, ואם יומו הנ' כתות חוץ מכת הרביעית לא ישלמו דבעינן עד שיומו כולם, רכולם העידו לחייבו נ"ש על הנגיחה הרביעית (באופן דכת הרביעית ירעה מעדותן של הנ' כתות), אך המעיון יראה שאין זה קושי כלל, דהא דאמרינן, "והן עדות אחת להזמה" הכוונה שכולן העידו עדות

במכתב גרמי לחייבו נ"ש על נניחה ר', ע"כ בעינן שיזומו כולם, אבל עדי גניבה ועדי מכירה, שכל כת העירה להרי' על חיוב מיתה, דהא אף גניבה היא תחילת חיובו של זה למיתה, ע"כ לא בעינן שיזומו כולם.

אבל גם חילוק כזה הוא נגד ההגיון, דהא שלשה עדים המעידים שראובן הרג את הנפש בודאי בעינן שיזומו כולם אף שכל עד ועד העיר להריא על חיוב מיתה, ואם כן מ"ש עדי גניבה ועדי מכירה דלא בעינן שיזומו כולם.

אמנם לפי אשר פרשתי לעיל דמה שאמרה הנמרא "והן עדות אחת להומה" פירושו שכל הני' כתות העירו עדות אחת ממש היינו שכולם העירו להטיל על השור דין מועד לשלם נ"ש כשיגח נניחה רביעית, והכת הרביעית מעירה עדות אחת היינו על הנניחה הר' ואיננה מעירה כלל מה שהעירו הני' כתות, והני' כתות אינן מעירות כלל על הנניחה הר' ע"כ "אינן עדות אחת", דעל ב' דברים נפרדים המה מעידים, לפי כל הנ"ל שפיר עולה פסק הינו של הרמב"ם הנ"ל ואבאר:

בעדותן של עדי גניבה ישנן ב' חלקי עדות: (א) כמה שמעידים על מעשה הנניבה ומעשה זה הוא תחילת חיובו, שהנניבה היא חלק מהעבירה שמענשין ע"ז מיתה (כדעת ר' יוחנן דפסקינן כוותיה כמבואר בסנהדרין שם), (ב) לעשות את הנידון לבר חיוב מיתה אם יעשה גם מעשה מכירה. ובעדותן של עדי מכירה ישנן גם כן ב' חלקי עדות: (א) כמה שמעידים על מעשה המכירה. (ב) כמה שעושים אותו לבר חיוב מיתה. ולפי זה נמצא דבחלק ב' של עדות היינו לעשותו לבר חיוב מיתה נעשו "עדות אחת", אבל בחלק א' של עדותן של כל כת וכת היינו עדות מעשה הנניבה של עדי גניבה ועדות מעשה המכירה של עדי מכירה ע"ז לא נעשו "עדות אחת", כי כל כת וכת מעירה על מעשה אחר, ואחרי שחיוב מיתה הוא גם על מעשה הנניבה לר' יוחנן, ע"כ אם הוזמו אף עדי גניבה בלבד חייבין מיתה משום דגם על מעשה הנניבה שהוא חלק מעשה העבירה ב"ר מחייבין אותו מיתה אם גמר העבירה בשלימות, ועל מעשה הנניבה רק עדי הנניבה העירו ולא עדי

דמכירה היא אם כן ע"כ להרוג נפש באו וכו', אבל בעדות ההראשונים של נניחה אף דירעו באידך ודעתייהו גם כן ליעורי תורא סו"ס גם כן לחייבו ח"נ באו וכו' הלכך אף דליעורי נמי קאתו, אבל מאחר שהם הראשונים והם אינם עיקרים ליעורי תורא, אבל כת שלישיית בנניחה שעשו אותו מועד ומוכן לשלם נ"ש ממילא בנניחה רביעית חשבינן ליה כאילו בודאי ננה והוה כמו שהעירה להרי' על נניחה רביעית דפשיטא דאם הוזמה משלמת נ"ש עכ"ל.

הבאתי תוכן דבריו בארוכה לראות שמהרש"ל מחלק בין כת המעירה להרי' על דבר ואח"כ הוזמה ובין כת שאינה אלא גורמת בדין ואחר כך הוזמה, וע"כ עדי גניבה וכש"כ עדי מכירה כל אחת העירה להריא לחייבו מיתה כיון דגניבה אתחלתא דחיובו של זה למיתה. אבל כת הראשונה ושני' בנניחה לא העירו להרי' על נניחה רביעית ורק ע"י גרמתן נעשה מועד וא"כ בעינן שיזומו כולם, לא כן כת הג' הוה כאילו העירה להרי' על נניחה רביעית דחשבינן ליה כאילו בודאי ננה.

אך מי לא יראה שדבר זה צע"ג הלא הכת השלישית גם כן לא העירה על נניחה ר' בהרי' והיא מעירה בהרי' רק לחייבו ח"נ על נניחה ג', ומדוע נאמר דחשבינן ליה כאילו ודאי ננה ואין זה דומה כלל לא לעדי גניבה ופשיטא דלא לעדי מכירה דגם הנניבה היא תחילת חיובו למיתה והוה כמו שהעירה להרי' על חיוב מיתה אבל כת ג' של נניחה הוה כמו כת א'.

ואם תעיון בפ' ר"ח שם כתב וז"ל: והן עדות אחת להומה כלומר, אינן חייבין לשלם עד שיזומו שלשתן וכו' ואעפ"י הראשונה שהוזמה פטורה מלשלם צד המוערת שבנניחה ר' משלמת התמות וכו' וכן דין השני' וכן דין השלישית עכ"ל הרי מפורש דלא כמהרש"ל. ואם נאמר כדעת הר"ח ודלא כמהרש"ל שוב עלינו לחלק מדוע בעדי גניבה ועדי מכירה לא בעינן שיזומו כולם. ואם תרצה לומר דכב"ז נוכל לתפוס חילוקו של מהרש"ל (אף אם לא נסכים בדינו לענין אם הוזמה כת ג' של נניחה בלבד) ונאמר כיון דהני' כתות לא העירו להריא על חיוב נ"ש על הנניחה הרביעית כי אם

המכירה וע"כ אין זו "ערות אחת".

ואם תקשה הלא בערותן של הג' כתות של נגיחה גם כן כל כת העידה על ב' חלקים: א) על מעשה הנגיחה, ב) על דין מועד שיהי' על השור אם יגח נגיחה ר', ואם כן נהי דעל חלק הב' היינו לעשות את השור למועד נעשו ערות אחת, אבל הלא חלק הא' היינו מעשה הנגיחה כל כת מעידה על נגיחה אחרת, ואם כן מצד חלק הא' בערותן הלא נעשו "שתי ערות"? תירץ, דהחייב של העדאה שאנו מענישין את העדים לא בשביל מעשה הנגיחות אשר העירו בחלק הא' מערותן, כי אם בשביל שגרמו לחייבו ג"ש בנגיחה רביעית, וזהו חלק הב' שבערותן וע"ז הלא כלם נעשו ערות אחת.

(המשך יבוא)

חיים יצחק הכהן בלאך,
מלפנים ראב"ד בדוסק, וכעת ראב"ד
ברושורוי סיטי, נר"ו.

סימן ס"ח

קמע מהדרן על מס' סוכה.

סידור לחם הפנים.

סוכה נ"ו, אתמר רב אמר סוכה ואח"כ זמן וכו' תנן בעצרת אומר הילך מצה הילך חמץ והא הכא דחמץ עיקר ומצה טפל וסתני הילך מצה וכו' תיובתא דרב א"ל רב תנאי היא דתניא וכו' והלכתא סוכה ואח"כ זמן, וכ' התוס' ול"ח לסתם מתניתן א"נ חשיב נמי לחה"פ חובת היום אעפ"י שהם משבת שעברה עכ"ל, וכתב הצ"ח הנה הדבר יפלא דא"כ למה נצרך למאמר תנאי היא ולאקומו נפשי' כאבאי שאול ולא כסתם משנה כיון שיש בידו לומר דשאני לה"פ שגם הם חובת היום, ומתריץ דלכאורה דברי התוס' צריכין הבנה דלמה חשיב לה"פ חובת היום אי משום שנתחלקים היום א"כ גם זמן יחשב חובת היום שהרי אומרים אותו היום בתנן הסוכות. אלא כונתן דבשלמא לה"פ ע"כ צריכין להתחלקם היום שאין ביריגו לא להקדים ולא לאחר, מה שאין כן זמן דרגל

הלא אם עשה סוכה קודם החג ובירך שהחיינו מיפטר שוב מלברך כמ"ש בתוס' מ"ו בר"ה נכנס. ואעפ"י שכתבו הטעם דמיפטר משום דזמן כי קא אתי מחמת מועד קאתי וכו', אבל הא מילתא תליא באשלי רברבי בעירובין מ' ע"ב אמרי רב ושמואל א"א זמן אלא בנ' רגלים ולרידהו מסתבר שאינו יוצא כי אם באמרו ברגל עצמו. ומשן"ה רב לשיטתו אינו סוכר כסברת התוספות, ואם כן לרידיה אין חילוק בין לה"פ לזמן וקשה עליו ממתניתין אבל מסקנת הגמרא דאומרים זמן בר"ה ויוה"כ כיון דמזמן לזמן קאתי. ולפי"ז אין הדבר תלוי ברגל מזמן לזמן. לכן אפילו בירך בחול על הסוכה כיון שגם הסוכה אתי מזמן לזמן יוצא גם על המועד ואם כן לפי"ז זמן דרגל אינו חובת היום ול"ד לה"פ עכתו"ד,

ולענ"ד דבריו תמוהים מאוד. דלפי"ד התוספות שכתבו אע"פ שבירך בחול פטור הוא אף בחג דזמן כי קאתי מחמת מועד קאתי עכ"ל הרי נחשב כאילו בירך ברגל עצמו. ואם כן אפילו לרב דאמר א"א זמן אלא בנ' רגלים גם כן א"ש סברת התוספות דהרי הברכה שבירך קודם הרגל נחשבת כאילו בירך במועד עצמו דמחמת המועד קאתי. ול"ד לר"ה ויוה"כ"פ.

והנ"ל לומר בהבנת דברי התוספות שכ' דלה"פ חשיב נמי חובת היום, לא משום שנחלקים היום כדברי הצ"ח דהלא החלוקה איננה עבודה כלל ואיך אפשר לערותה חובת היום. אלא הוי חובת היום משום הקטרת הבזיכין שהם מתירין את הלחם, והקטרה זו בוודאי נחשבת חובת היום שהרי היום זמנה לימרכ. ועד היום היתה מחוסר זמן כדאייתא בפ' שתי הלחם. ונהי דהלחם בעצמו אין לו שום עבודה היום, אבל בשביל הקטרת הבזיכין שמתירין היום את הלחם, נחשב הלחם כמו חלק מהבזיכין שהרי כשנסדרו על השלחן הוקדשו לכך, ומשן"ה הוי גם הלחם חובת היום.

ועפ"י הנחה זו אפשר ליישב חומר קושית הצ"ח על התוספות שהקשה "דאם כן למה

נצרך למימר תנאי היא וכו' רהנה כיומא כ"ר איתא אמר רב ארכע עבודות זר חייב עליהן וכו' וכסוף הענין שם ע"כ פריך הגמרא סדר שני גזירין לחייב, ומשני איבא סידור אברים והא אר"א אר"י זר שסידר שני גזירי עצים חייב בהא פליגי מר סבר עבודה תמה היא ומר סבר לאו עבודה תמה היא. ופירש"י שם ר"י סבר שני גזירין עבודה תמה היא שסידור מערכת עצים תמה וגומרת היא בה וסידור האברים תחילת סידור אחר הוא. ורב סבר לאו עבודה תמה היא רשם סידור אחר הוא עכ"ל. והנה סברת ר"י מכארת שפיר בפ' רש"י, אבל רכרוי בסברת רב לכאורה קשה מאור. רמה בכך שכלשון המשנה נקראות העצים והקטרת האברים בשם סידור, הלא כלשון המסרא אינו כן, אלא כ"א מוכמא כמכסאים שונים. על סידור העצים נאמר וביער עלי' עצים, ועל סידור האברים נאמר וערך עלי' העולה ולמה זה כתב רש"י שם סידור אחר הוא, הלא בתורה לא נזכר כלל שם סידור. ולשון שברו חכמים אינו מועיל כלל בזה, וע"כ מוכרחין אנו להעמיס כרבני רש"י בונה אחרת רמ"ש שם סידור אחר הוא, אין בונתו לדייק כזה את שם סידור אלא את תכלית הסידור, ותכלית סידור מערכת העצים הוא רק בשביל לסדר עליה את האברים. נמצא שתכלית הסידור שבשניהם אחר הוא, והיינו להקטיר את האברים, ומשום הכי סבר רב רסידור שני גזירי עצים לא הוי עבודה תמה כי אם בכלות ההקטרה. ולפי זה יוצא לנו מרכינו אלו דכל עבודת המזבח שהיא לגבי עצמה עבודה תמה וגומרת. אך אם עבודה זו הנה גם מכשרת לעבודה אחרת או נמשכות זו לזו ונחשבת שתיהן בעבודה אחת ומשו"ה לא הוי סידור הגזירין עבודה תמה לסברת רב. ועפ"ז אפשר ליישב קושיית הצ"ח הנ"ל רהנה בלה"פ והבזיבין ישנה גם כן עבודה משותפת לשניהן וזוהי הקטרת הבזיבין שהיא מתרת את הלחם שנסדר עמם על השלחן. ואם כן סידור הלחם שנשבת העברה עם הקטרת הבזיבין של היום היה שייכים זה לזה. ונהי שהקטרה זו היא

עוד נ"ל לתרץ קושיית הצ"ח באופן אחר עפ"י גמרא דעירובין דף מ' הנ"ל, רהנה צריך להבין מ"ס דרב ושמואל דאמרי אין אומרים זמן אלא בג' רגלים, ולענ"ד נ"ל דטעמייהו משום דסברי דכרכת הזמן שייבת רק על השמחה, וכימים שיש לנו מ"ע "ושמחת" שהם נ' רגלים, או אומרים זמן אבל לא בר"ה וייה"ב. וא"כ לפי"ז דכרכת הזמן נתקנה משום שמחה הוי גם זמן חובת היום כמו שמחת הרגל, וגם הוא תדיר. וככ"ז סבר רב סוכה ואח"כ זמן משום דכרכת סוכה מוכחא יותר שהיא חובת היום שהרי סוכה נזכרה בכרבה, ולא כל זמן, משו"ה מקשה שפיר ממתני' הילך מצה וכו', דהתם גם כן בשתי הלחם מוכרח יותר שהם חובת היום משום דעיקרן לשם עצרת באו, ככ"ז לה"פ קודם משום

ג"ש אעפ"י שעריין לא כתב מהלין דברים
 מכואר דסבירה ליה להרמב"ם דיוכל אדם
 להקנות להעבד הקנין ממין שיש לו עליו בדברים
 מטעם סילוק ועי' בקצה"ח סי' קצ"ד שחאריך
 בזה ורוצה לומר דמטעם קנין אודייתא הוא ועי'
 במחנה אפרים הלכות שכירות סעיף י"ט שכתב
 וז"ל וכו' נ"ל ליישב דברי הרמב"ם שכתב
 המשחרר עבדו בכל לשון והוציא דברים מפיו
 שלא נשאר עליו שום שיעבוד שיצא לחירות,
 ולכאורה קשה מההיא דאמרין ע"ע נופו קנויה
 ולא מהני להוציאו לחירות אבל לפי מה
 שכתבנו א"ש דהכא מהני משום דגילה דעתו
 שסילק רשותו ממנו ולשון סילוק מועיל גבי
 עבד כמש"כ הריטב"א והר"ן עכ"ל מכל הלין
 דברים בין אם נימא דמשתחרר בדברים בעלמא
 מטעם אודייתא או מטעם סילוק אבל מ"מ מצינו
 מפורש אם דיבר דברים כאלה אשר רצון בעלים
 לשחרר את עבדו יוצא לחירות היינו קנין
 ממון אשר עליו וכופין אותו לכתוב ג"ש
 להתירו בכת חורין, ולפי זה אם העבד עשה
 שליח לקבל ג"ש מיר רבו ולהך צד דאמרין
 דלא מצי משה שליח יען דהוא עצמו אינו יכול
 לקבל ואמרין מי איכא מידי דאיהו לא מצי
 מקבל וכו' והבעלים אמרו לשליח כמו שאמר
 העבד דלא הוי לא שליח של העבד ולא שליח
 של הארון ואחר נתינת הארון לשליח אם הוציאו
 הבעלים מפייהם דברים כאלה שמשמען שלא
 נשאר עליו שיעבוד כלל ושגמר בלבו לדבר זה,
 בזה נוכל לומר דיצא מהעבד קנין ממון, ודל
 הג"ש מחכא ונשאר דק דיבור וסילוק הבעלים,
 והוי העבד מעוכב ג"ש ומעתה יכול העבד לקבל
 הג"ש בעצמו וכירו כיון שאין עליו שום קנין
 ממון והוי משוחרר מכל, אבל אי אמרין דטלי
 ג"ש מעג"ק לא מהני עדין נשאר הוא מעוכב
 ג"ש ואסור הוא בכת ישראל ושכך הביא
 הריטב"א דק טעמא אצל טלי גט שחרודך
 מעל גבי קרקע דפסול הוא ואיכא נ"מ לדינא
 ומסולק קושיות העין יצחק מעל הריטב"א.
 אלא בעיקר יסוד אשר סובב כל דברינו הוא
 דק אם נימא דבעינן בש"ש שליחו של בעהמ"מ
 אבל אם לא בעינן שליחו של בעהמ"מ ליתא
 לכל דברינו, ואם כי הנך שני המאורות הנדולים,
 הקצה"ח ורעק"א וצוק"ל אחוז לדבר פשוט

רהם גם כן חובת היום מחמת הכזיכין וגם
 תריר, וקושיא זו קיימא דק לרב לשיטתו, אבל
 לדין דק"ל אומרים זמן על כל דבר ראיתי
 מוזמן לזמן. ע"כ ברבך זו אינה משום שמחת
 הרגל אלא ברכת הוראה לשעבר. אם כן
 אין זה חובת היום כלל. ולכן פסקינן סוכה
 ואח"כ זמן ול"ק ממתניתין משום דלה"פ
 חשיב נמי חובת היום כמ"ש התוספות.

חיים מעדניק

רב בכיהב"נ ח"ק מחזיקי הדת
 שיסאנא

סימן ס"ט

בענין טלי גיטך מע"ג קרקע.

(המשך מהפרדס ח"ז חוברת ח' סימן ג"ב).

והואיל ואתי לידן דברי הריטב"א הנ"ל אמרתי
 לפדש מה שעמדו עליו האחרונים עיין בעין
 יצחק בתשובה כ"ו ענף ט' שקשה להבין דברי
 הריטב"א כיון דמיקרי לרשב"א וכיון דרשב"א
 ס"ל ע"י אחרים ולא ע"י עצמו משום דבעי
 שיוציא ג"ש לרשות שאינו שלו, א"כ ה"ל
 למימר דלכן אף בהגיע הש"ש ליד העבד לא
 מהני דהא לא נפיק מרשות הארון וכשיטת
 רשב"א דלא ע"י עצמו ולמה לו לכא מטעם טלי
 ג"ש מעג"ק ונשאר בקושיא ולפע"ד נ"ל עפ"י
 דרך החירוד דאיכא אופן דישנו נ"מ בין הנהו
 שני טעמים הנה זאת נ"ל פשוט וברור דמעוכב
 ג"ש יכול לקבל ג"ש בעצמו אף לרשב"א ויוציא
 לחירות כיון שאין עליו קנין ממון הרי יצא
 הג"ש מרשות ארון דומיא דגט אשה, והנה
 הרמב"ם פ"ח מהלכות עבדים הל' י"ז כתב עבד
 שהשיאו רבו בת חורין יצא לחירות, והוא
 מהגמרא ניטין ל"ט ע"ב וכן אם נדר נדר
 שכופין עליו את העבדים כמו שביארנו בנדדים
 ואמר לו רבו מופר לך יצא לחירות שכיון שלא
 כפה אותו במקום שיש לו לכפותו גילה דעתו
 שהפסיע שיעבורו, מכאן אני אומר שהמשחרר
 עבדו בכל לשון והוציא דברים מפיו שמשמען
 שלא נשאר עליו שיעבוד כלל ושגמר בלבו לדבר
 זה שאינו יכול לחזור בו כופין אותו לכתוב לו

דבעינן גם בעבר שלוחו של בעהמ"מ מ"מ לפע"ד נראה דיותר נוטה הדבר שלא בעינן שליחו של בעהמ"מ, ומקודם נבאר דברי הירושלמי שהבאנו לעיל בעי קומי ר' מנא אף לענין מתנה כן אדם עושה שליח לקבל דבר שאינו שלו, אמר ליה תמן התורה זיכתה אותה בניטה ולא עושה שליח לקבל דבר שהוא שליח אית לך למימר במתנה אדם עושה שליח לקבל דבר שאינו שלו בתמי' קאמר, ולכאורה משמע דמטעם גזה"כ הוא בנט מה שהיא יכולה לעשות שליח, וזכורני כד הוינא מליא בשלמדתי ביישובת טעלו תחת נשיאות אדמו"ר הגאון ר' אליעזר גארדאן זצוק"ל היה מפרש לפנינו הירושלמי הנ"ל כך, דבאמת בנט לא בעינן קנינים דהא אפילו בע"ב היא מתגרשת רק אנו צריכין נתינה שיתן לרשותה כמו שכתוב ונתן בידה ומעשה ע"כ לא בעינן שלוחה של בעהמ"מ אלא במירי דצריך לזכות קנין הגוף בהחפץ וע"ז עושה שליח לזכות בגוף החפץ בזה אמרינן כיון דאין לו שום זכות בהחפץ לא יוכל לעשות שליח עליו, אבל בנט דלא בעינן רק נתינה לתוך רשותה והיא עושה לשליח שיהו' רשותה בזה אמרינן דשפיר תוכל לעשות שליח לקבלה אלא אם נימא דלכך תוכל לעשות שליח משום דלא בעינן שתזכה בגוף הנייר רק נתינה בעלמא א"כ לפי זה יהי' שייך הנייר להבעל והא אמרינן הרי זה ניטך והנייר שלי אינה מגורשת וא"כ איך תוכל להיות מגורשת, ע"ז משני הירושלמי תמן התורה זיכתה אותה בנט דהיינו דגזה"כ הוא דהתורה הקנה לה הנייר ולכך היא מגורשת, ולפי דבריו בנט שחרור דשוה הוא בכל פרטיו לגט אשה דגם בנט שחרור איכא בע"כ ולא בעינן רק נתינה דאמרי' גיטו וידו באים כאחד בודאי גם בנט שחרור לא בעינן שלוחו של בעהמ"מ ושפיר יכול העבד לעשות שליח בעבורו בלי סיוע מהאדון, וכן ראיתי כעת בספר לבוש מרדכי להגאון ר' משה מרדכי ז"ל בתשו' י"א על בבא מציעא שהלך בדרך זה לפרש הירושלמי הנ"ל והוא בעצמו מסיק לפי דבריו לא בעינן בשליחות העבד לבא ולהצריך שלוחו של בעהמ"מ

דהרי הוא דומה לגט אשה בכל פרטיו. ולפי ע"ד נראה דאין לשון הירושלמי סובל כדבריהם דאי כדבריהם ה"ל להירושלמי למימר תמן גזירת הכתוב הוא היינו דהתורה זיכתה אותה בניטה ותו לא יותר אבל מה שמדיק הירושלמי תמן התורה זכתה לה בניטה והיא עושה שליח לקבל דבר שהוא שלה, משמע דקודם עשייתה שליח כבר זכתה בניטה והיא עושה שליח לקבל דבר שהוא שלה, זאת צריך להבין מאימתי זכתה בניטה ומדוע ולמה זכתה בניטה מקודם, אלא נראה לפי ענ"ד לפרש באופן אחר ובקצרה. דהנה אנן אמרינן האשה נקנת בשלשה דרכים והבעל יש לו עליה קנין איסור אשר אינה רשאית להנשא לאחר, וע"ז אמרה התורה אם אינם מרוצים להיות שניהם בחדא צותא, או יש לה להאשה קנין אשר בזה זכתה התורה אותה להיות קונה את עצמה מקנין הבעל אשר יש לו עליה, וע"ז אמרינן התורה זיכתה אותה בניטה לקבל דבר שהוא שלה דהיינו הקנין איסור שיש לו להבעל עליה נחשב לשלה משום דכל האיסור עליה הוא והיא בעצמה נחשב כשלה, ובש"ע חו"מ סי' רמ"ג י"א איתא אפילו אמר כתבו וזכו לו בשטר יכל לחזור בו והסמ"ע הביא בשם הרמ"א דהטעם הוא דבהיא שעתה אכתי לית ליה להווא שטרא בעולם ואין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.

וכתב התיבנות שם, והא דמהני השליחות בנט כתבו ותנו ועושה אותן שלוחים על הנתינה אף שעדיין לא נכתב הוא מטעם דעשאן שלוחים להיות כבעל דשלוחו של אדם כמותו, ונעשה כבעל ממש וגרש האשה כאילו היא אשתו, והאשה היא בעולם, משא"כ היכא שלא עשאן אלא שלוחין לזכות בהשטר, והשטה אינו בעולם ולכך לא מהני עוד זאת הנתיבות כפי' קצ"ה אות א' כתב והא דמהני בלוקח שעשה שליח לקנות אף דבממון שליח של בעהמ"מ בעינן עכצ"ל דכיון דעשאו שליח על הממון שלו השליח הוי כבע"ד על הממון והוי כאילו השליח הוא הלוקח בעצמו ממון שלו משא"כ במתנה שעשאו שליח על ממון חבירו, ולפי דברינו אלה האשה תובעת

מבעלה שיתן לה בחזרה את קנין איסור אישות שיש לו עליה וזאת לא היו דבר שאינו שלה ושוי שליח להיות כבעלים שיהי' לכל דבר, ואם מהני זאת היכא דהבעל אמר כתבו ותנו ולא להוי דבר שלא בא לעולם כמו בן מהני הכא דעשייתה אותו לשליח שיהי' כבעלים על כל דבר שיהי' יכול לקבל את הנט אף שהוא דבר שאינו שלו, וראיתי בספר דבר אברהם בתשובה ל"ט שהביא בשם ספר באר יצחק, שהקשה על הנהוג בינינו בענין מכירת חמץ שמסבלים אנו מעות מהעכו"ם, ואנחנו זוכים בשביל האנשים אשר באו בהרשאה, ואיך נוכל לזכות בעבורם הא בעינן שלוחו של בעהמ"מ, אמנם לפי דברי הנהגות דבמכירה לא בעינן שליחות של בעהמ"מ משום דנעשה כבעלים על החמץ כן ה"נ נעשו הב"ד בעלים על החמץ ושפיר נוכל לזכות בעבור בעלי החמץ את הכסף מהעכו"ם.

(חמשך יבוא)

אהרן זאלמאנאווויץ,

רב במונטריול, קנדה

סימן ע

ברין קצירת העומר.

הרמב"ם בפ"ו מהלכות תמידין למוספין הלכה ו' כתב, מצותו להקציר בלילה, בליל ששה עשר בין בחול בין בשבת. ובהלכה ז' כתב וכל הלילה כשר לקצירת העומר ואם קצרוהו ביום כשר עכ"ל. וכתב עליו הלח"מ בהלכה ו' ד"ה מצותו להקציר. וז"ל תימא דמשמע בפרק ד' ישמעאל (מנחות דף ע"ב) רמאן דאית ליה דקצירת העומר דוחה שבת אית ליה דנקצר ביום פסול. דאי ס"ד כשר אמאי דוחה שבת כו' וא"כ רבינו איך פסק דברים סותרים שדוחה שבת ואם נקצר ביום כשר וכו' וצ"ע עיי"ש בלחם משנה.

וכן הש"ך בהלכות מילה ס' רס"ב סק"ב הקשה ג"כ שסותר הרמב"ם דבריו והשאיר ג"כ בצ"ע עיי"ש, ולי השפל נראה לישב דברי הרמב"ם שאין בהם שום סתירה כלל ושפתי

כרור מללו. והוא דהרמב"ם לא ניחא ליה אוקימתא דדבה במנחות דף ע"ב ע"א דמוקי להא דנקצר ביום כשר היינו ביום ט"ו לרבי, ומחמ"ז מוכרח הנמרא במנחות דף ע"ב ע"ב לרחוק עצמה דמה שכתב במתניתן ודוחה את השבת לא קאי הקצירה רק ההקדמה עיי"ש, יען ולא ניחא ליה להרמב"ם לאוקמה מתניתן ביחידאה וגם לכנוס בדוחק גדול כזו. רק הרמב"ם מפרש דמה שכתוב במתניתן ודוחה את השבת קאי נמי אקצירה ומ"ש במתניתן ונקצר ביום כשר הכונה ביום ט"ז ניסן ואליבא דכולי עלמא, והרמב"ם תוך יסודותיו בזה על הירושלמי מגילה דף כ"א ע"ב, וז"ל הירושלמי שם, רשב"ל בעי קצירת העומר מהו שידחה את השבת ביום. (זפירש בקרבן העדה, מהו שתדחה את השבת ביום ט"ז בניסן שלא היו יכולים לקצור בליל ט"ז עיי"ש), התיב ר' אבבי והתנין מצותו לקצור בלילה נקצר ביום כשר ודוחה את השבת ולא קיבלוה. אמר ר' אחא חזר ביה רשב"ל מן הדא, כיון שחשיבה אמר להן בא השמש אומר הן בא השמש אומר הן מה אינן קיימין אם ללילה כבר הוא אמור, אלא אם אינו ענין ללילה תניהו ליום, עכ"ל הירושלמי, ופ' הקרבן העדה בד"ה מן הדא, וז"ל, מהא דתנו במנחות ר"פ רבי ישמעאל, כל העידות הסמוכות לירושלים מתבנסות כדי שיהא נקצר בעסק גדול כיון שחשיבה אמר להם לבתי עירות הסמוכות העומדים שם, בא השמש והן אומרים לו הן וכו', בשבת אומר להן שבת היום והן אומרים הן.

והשתא הא דתנו בספא ודוחה את השבת אחי קאי אי הקצירת לילה הרי כבר אמור דבשבת שואל הקוצר להעומדים שם שבת זו, אעב"ל דקמ"ל דאף ביום דוחה קצירה את השבת, עכ"ל הקרבן העדה, הרי מפורש יוצא מהירושלמי דממשנה דר"פ ר"ו במנחות מוכרחים לומר דבנות המשנה כרף ע"א ע"א נקצר ביום כשר ודוחה שבת הוא כאוקימתא דאבבי דנקצר ביום הכונה ביום ט"ז בניסן ודוחה את השבת נ"ב הקצירה ביום ט"ז בניסן קאי, וזהו שהביא להרמב"ם לפרש המשנה במנחות כאוקימתא דאבבי דנקצר ביום היינו

וע"כ או דבהפ"מ אמרו' דרם שפירש ממקום למקום מותר או כיון דזו ממקומו נפלט לחוץ כמ"ש המש"ז ס"ט ס"ק כ"ט, א"כ היכא דיש ס' נגר דרם לא חל האיסור עד שיצא לחוץ ואז כבר נתבטל כיון דיש ס' נגר דרם והי' מותר רק כיון דלא ידענן כמה דמא נפיק מיני' צריך ס' נגר כל החתיכה.

ב.

בס' הנ"ל בחירושי דינים לס' צ"ד אות ה' בסופו וז"ל רב"ו דוקא כשלא נתנו מקודם שומן על המחבת קודם שהניחו עליה התרנגולת אבל אם נתנו קצת שומן על המחבת אצל האש לחתוך אותו כדי לטגן בה אחר כך התרנגולת א"כ כיון שלא היה בהמעט שומן ס' נגד החמאה הנקדש על פי המחבת הרי הוא נ"נ ואף בשומן עוף עי' בט"ו ס' צ' דלדידן אף בשאר איסורין דרבנן אמרי חנ"נ ואם כן בעינן אח"כ בהתרנגולת ס' נגר כל השומן ונטיילה עכ"ל, עי' בח"ד לס' ק"ה סוף אות ס', דבתרי דרבנן ולא נודע לא אמרי' חנ"נ וכאן הוי תרי דרבנן טיגון ועוף וגם עי' בשפ"ד ס' צ"ד ס"ט ט"ו דבעוף או כבוש יש להחמיר לה בלח עי"ש הא עוף וכבוש בלח בלח אין להחמיר ודו"ק.

מנחם צבי אייכענשטיין, לובלין

בהרה"צ שליט"א משיקאנא

בשורה טובה למהדרין בכשרות

נמצאו אנשים חרדים שאינם אוכלים סארדין נעו, ולא טאמיטעס סארדינען מפני כמה חששות מצד תערובות דגים טמאים וגם משום חשש תערובות שמן איסור. וכפרט יש חשש גדול משום נישול עכו"ם. כעת נעשו טאמייד טעם סארדינען כשרים בתכלית הכשרות אצל מאנטרעי קאנינג קא. בקאליפורני, בהשגחת ובהכשר הרב הגאון המפורסם ר' גרשון הכהן קאצמאן שליט"א רב בסאן־פראנציסקא. סארדינען אלו נעשו בהשגחה גדולה ובכשרות נמורה מצד הדגים ומצד השמן, והבישול נעשה ע"י ישראל, וכשר ג"כ לפסח אף למהדרין. הרב ר"ג קאצמאן הוא דב חשוב ומובהק, ונאמן לנו עדותו אשר סארדינין אלו המה בתכלית הכשרות המהודר לכל השנה ולפסח. הכתובת תמצא בסדר המורעות.

ט"ו בניסן, ומצורה לזה, הטעמים שכתבתי לעיל דלאוקימתא דאביי המשנה הוא אליבא רבו"ע וגם אין צריכים לדחוק בדוחה את השבת ההקדמה קאי, ולפ"ז המשך דברי הרמב"ם כן הוא, דהלכה ו' השמיעני הדין דמצות קצירת עומר הוא בליל ט"ז וקצירת הלילה רוחה שבת דנקצר שלא כמצותו היינו ביום ט"ו בניסן פסול, והל' ו' דהשמיעני הדין דכל הלילה של ט"ו ניסן כשר לקצירה אך אי איתרמי דלא היה אפשר לקצור בליל ט"ז וקצרוהו ביום ט"ו ג"כ כשר כמו קצירת לילה וממילא ידענן דקצירת יום ט"ו ג"כ רוחה שבת רחא עלה קאי על מה שכתב בהלכה ו' דקצירת לילה רוחה שבת וה"ה קצירת יום ט"ז ודוק והשתא אין שום סתירה בדברי הרמב"ם כלל ושפתיו ברור מללו.

שמואל קויפמאן,

המכונה דער מיראפאלער רבי

מנוי יאָדק

סימן ע"א

דיני מליחה.

א.

בס' משמרת שלום על הפמ"ג ס' ס"ט על השפ"ד ס' ס"ט ס"ק מ"ה, ומיהו אף לדין עכ"פ בה"מ היה לשער בדם, ר"ל כי דרם שנפלט מחתיכה עם טעם הבשר שבה הוי לח בלח ובה"מ בלח בלח בשארי איסורים לא אמרי חנ"נ עכ"ל וזה תמוה דהא כאן השאלה על החתיכה והוא נוש נעשה נבלה אף בהפ"מ הן לטעם המדרכי מטעם חשיבות והן לטעם הרשב"א משום דחתיכה נשארה באיסורה שייך כאן דנ"נ אף בה"מ, ולדברי בעל משמרת שלום אם חתיכה שנמלחה שנפלה לציר או שמלחו עם חתיכה היכא דצריכה מליחה שנית כמבואר בסו"ע ס"ו ברמ"א ואח"כ בישלו לא יהי' צריך ס' נגר כל החתיכה רק נגר הבליעה כיון דטעם הבשר והדרם הוי לח בלח ולא אמרינן בה"מ דנ"נ, ובאמת פשיטא דנ"נ כיון דהשאלה על החתיכה והחתיכה היא נוש דאל"כ לעולם יהי' לח בלח, וצ"ל דרק הכונה של הפמ"ג היכא דיש ס' נגר החתיכה אף חתיכה מותר כמבואר ברמ"א

חג החמשים לחברת הורוויץ-מארגרעטען

מקץ חמשים שנת.

מפעל כביר. ובעד מפעל זה אנו חייבים להודות לאותה החברה הגדולה חברת הורוויץ-מארגרע-טען.

וקדשתם את שנת החמשים. חמשים שנה של קדושת תורה ויהדות קשורה ומחוברה לאפיית מצות עלי ידי חברת הורוויץ-מארגרעטען, כל תפוצות ישראל נותנות ערותן למפעליהם הנשגבים של חברת הורוויץ-מארגרעטען, מיסודי עמנו הכי חשובים, לבם ער לכל דבר שבצדקה, והמשחדים מהונם לכל דבר שבקדושה, וכל מוסד הקרוש לעם ישראל ולתורתו מרגיש את נדיבותם של חברה זו, — עמודים לצדקה.

מצת הורוויץ-מארגרעטען, המה מהודרים בכשרותם הנעלה. והוריות היתרה שבעשייתם מתחלה ועד סוף, מנתינת הקמה ומים עד גמר אפיית המצות. בית מאפה זו עומד בהכשר רבנים גאונים מפורסמים שליט"א בניו יארק, ובראשם הרב דמ"ז מרגליות, זקן הרבנים דניו יארק. הרב ר' שמחה הלוי סאלאווייצקי, והרב ר' אלטר שאול פעפער.

בכל שנה ושנה אופים שמה מצות שמורה משעת קצירה. ברוב עם הדרת מלך. מתאספים שמה רבנים ויהודים חרדים. בעת אפיית מצת שמורה.

החברה נוסדה בשנת תרמ"ד, בכית מאפה קטנה, וכעת נתעלה מעלה בקודש. ועומד בית מאפה ענקית.

הננו מאחלים לחברת הורוויץ-מארגרעטען שתעלה בקודש ותזכה להמשיך הלאה את מסורתה היפה עד ביאת נו"א.

מזרח ומערב מהולל שמו של
ר' שלמה לעווין הי"ד

אחד העמוד בראש בעלי בתי-חרושת של
סיני כשר סאסערדזש קא.
כשר סטאר סאסערדזש קא.

3351 סויטה האַלסטעד סט. שיקאגא אייל.

שש ועשרים שנה חלפו ועברו מן העת אשר ר' שלמה לעווין יסד בית חרושת שלו בשיקאגא, במערב המדינה, לתעשית נקנקים, כרכשאות וכל מיני בשר מעושן כשר בעד יהודי אמריקה.

בשנה הזאת חוגגת חברת "הורוויץ-מארגרע-טען" המפורסמת והנודעה לשם ולתהלה בכל תפוצות ישראל את חג היובל החמשים. חמשים שנה חלפו ועברו מאז נוסדה אותה התוצרת המפורסמת במינה שנהיתה לשם בישראל, שם "הורוויץ-מארגרעטען".

חברת "הורוויץ-מארגרעטען" הכניסה תקופה חדשה במחנה ישראל. כמה דורות חלפו מעת יצאו ישראל ממצרים מכבלי העבדות והשפלות! כמה הרפתקאות עברו על ישראל במשך תקופות שונות מעת יצא עם מסבל נוגשים והצהיר על שחרורו ולאומיותו. בכמה נסיונות נתנסה עמנו במשך הדורות מן העת שבה אפו בני ישראל את מצותיהם בחפזון ובמקלותיהם בידיהם! וחנה הופעה בהירה! מכוונת משוכללות לפי הדרישות המדעיות האחרונות מעבדות מצות לרכבות בעד בני ישראל בכל קצוי תבל! והיה בהופיע מצת הורוויץ-מארגרעטען בבית ישראל בלילות-הסדר, עת לב היהודי מתעורר ומתרגש לזכר עברו ועת היהודי מתעמק בסוד העבר שלו, ותניד לו המצה חדות מני סדם. ותגל המצה לו המצה המעבודה במכונת הורוויץ-מארגרעטען את סוד סיומנו! העם העברי כל יכנע לנלים המכים עליו בלי הרף והחפצים לבלעו, ויהיה בתור מחאה חיה נגדה נא קבל כל העולם! מצת הורוויץ-מארגרעטען תתנה תוקף קדושת עם ישראל שנשאר בחיים בעת ששונאיו ומנדינו אפסו תמו מני ארץ. עם ישראל ידע להמשיך הלאה את שלשלת המסורה, וכשתי אנוקות אור עומדת שתי תקופות — מעבר מזה — אותה המצה שנאפתה בחפזון עת יצאו ישראל כמצרים, ומעבר מזה — מצת הורוויץ-מארגרעטען המסמנת ומרנישה את סוד סיומנו. מי מלל לנו כי המצה תזכה להשתלמות מודרניות שזכתה לה מצתנו על-ידי חברת הורוויץ-מארגרעטען, והו

ולתמוך המוסדות ורבנים ות"ח אשר מצבם דחוק.

ברוך יהיה **בצאתו** וברוך יהיה **בבואו**.

סאָנשיין כשר קרעקערס

Sunshine Kosher Crackers

הפקרות נוראה שוררת במדינה זו במצב הבשרות של מעשה אפיה, במיני מזונות ולחם, אשר יערבו שומן ושמן של איסור, ואין שום השגחה. ובכל יום ויום בכורך השבם מפטמים את ילדי ישראל במיני מאפה של קרעקערס ומאקראָנען... אשר יש בהם תערובות איסור. וזהו מטמטם לבו של הילד (יומא ל"ט) אינו מבין ואינו שומע, ואם הילד איננו מחונך כראוי בתורה ויהדות במדינה זו. יסוד הגורם לזה אם איננו אוכל מאכלו בכשרות הראוי. וזהו יסוד הפרצה לכל עניני יהדות חרדית במדינה זו, ברם ישנן חברות כאלה אשר יסדו ושכללו בתי-חרושת למאפה מיני מזונות אשר ראוי לפרסמן ברבים ולהודיע את חשיבותן בשער.

חברת **"סאָנשיין כשר"** מעברת כל מיני עונות כשרות בתכלית הדיוק והשמור. מקום שם כשרות מדויקת באופן נעלה, והנה בכל בתי ישראל אוכלים בשמחה וחדוה כל מיני מאפה אשר נאפים בבית חרושת של **"סאָנשיין כשר"** קרעקערס.

כל מיני מאפה אשר יוצאים מבית חרושת של **"סאָנשיין כשר"** וחותרם **כשר** שקוע בתובם מבטיח לכם ברור אשר המה כשרים בתכלית הבשרות ובתכלית הנקיזן ונעימים ומהודרים ביופי מאין כערכתם.

העת בא אשר יהודי אמריקה המהדרים אחרי כשרות מצוינת ומדויקת יפרסמו ברבים, המיני מזונות של בית מאפה מבית חרושת של **"סאָנשיין כשר"** אשר כשרותם מהודר ונעלה.

בזמן האחרון בקרתי בתי-חרושת של **"סאָנשיין כשר"** בלונגראד-איילאנד, נ. י. וראיתי הכל שם משוכלל ומפואר באופן נעלה. **בכשרות** מדויקת ומצוינת. כשהנך מבקר בית חרושת זה עינך לא תרווה מלראות את הכל שם, את

ובמשך כל עת הזאת הצטיינה בית חרושת שלו בכשרותה המדוקדקת והמדויקת, ובכל הרורי הכשרות אשר יכול להיות.

ר' שלמה לעוין, איש רב פעלים. איש מוחזק ומומחה לסדר הכשרות באופן נעלה. ובמשך שנות שש ועשרים אלו עשה את עבודתו באמונת אומן, והצטיין בכשרותו המדוקדקת בתכלית ההדרור ובטעם ויופי, ר' שלמה לעוין חושב וחוקר יום יום איך לשפר ולהיטיב את מצב הבשרות, ולהסיר מכשלה שלא יכשלו בנבלות וטרפות.

בימים האחרונים, כאשר נודע לו כי אף בבתי חרושת הכשרים באים לידי מכשול בהתחלפות סימני כשרות. ונס נודע לו כי איזו בתי חרושת מזויפים האות (טענ) שלו, דמותו, צלמו וצבעו, עלה בידו לעשות אות של כשרות, מסמן כזה אשר אי אפשר להסירו, ואם יסירו מיד ישבר, ועל המסמן יורשם שם של בית חרושת. ואות המספר מהממשלה, וזהו תיקון גדול לשמור על הכשרות.

רבני ניו יארק וערי המזרח, ואנשים חרדים, אשר היה תקותם תמיד, כי ר' שלמה לעוין יעשה בית חרושת לוואורשט כשר בניו יארק, ואזי כולם יעידון ויגידון "את זה תאכל", נתקיים. כי נעשה החלטה אצל ר' שלמה לעוין ושותפיו, ליסד בית חרושת של וואורשט כשר בפילדלפי, במזרח המדינה, ובימים אלו יסודר שם החלטתם. עיר הסמוכה לנו יארק, אשר כל יום ויום יגיע סחורתם היפה והמהודרה בכשרות לנו יארק. וכל אנשים החרדים במזרח המדינה, יוכלו להשיב עוננ לאכול הוואורשט כשר שלהם אשר נהדר בתכלית הדרור הכשרות. גם שותפו של ר' שלמה לעוין ר' אברהם שמואל ברוידא, הוא איש ידוע ומכיר לכל הרבנים, לאיש נעלה במעלות ומדות, איש רב פעלים, מוחזק ומומחה.

ר' שלמה לעוין עושה כעת נסיעתו לבקר **ארץ ישראל**, ונוסע באניה ביום ה' תרומה, א' דר"ח אדר, חודש שמרביני בשמחה. במח הרבנים דשם ישמחו לקראת ביאתו. ור' שלמה לעוין יודע לעשות **סעדת שלמה** בשעתו, לסעוד

רב בלום אנגלעס, הרב סינגער הוא רב גדול וחשוב ומפורסם בעולם הרבנות, ומעיד בהכשרו כי היין הזה נעשה בהשגחתו, והכל נעשה בהידור הכשרות, ונוכל לסמוך עליו.

בחנות הזה ימצא לקנות גם יין שרף לפסח, אשר נעשה בהשגחה מעולה.

רבני שיקאגא צריכים לפרסם חנות יין זה, אשר אנשי שיקאגא, החרדים ידעו איך לקנות יין לכל השנה ולפסח.

מר זעווין היה שם בקאליפארני, ומעיד בעצמו על היין שהוא כשר, ועדותו ראוי לסמוך עליו.

בית חרושת של פינגלער בשיקאגא

בשיקאגא נמצא בית חרושת ידוע של ר' מיטה פינגלער, הנעשה שם כל מיני מאפה כשר לפסח. מאקראנען, קעיק, לאקשען, וזופנאטס. בית חרושת זה מיוחד במינו בשיקאגא אשר כולם מעדיין ויגידון כי כל הנעשה שם מהחל עד כלה הוא בתכלית הכשרות המדויקת ומצוינת לפסח.

בית מאפה של ראזין'ס כשר לפסח

בעיר מעמפריס טענעסי, נמצא בית מאפה ידוע של ראזין'ס שמעבדים שם לחנ הפסח כל מיני מאפה מאקראנען, קייק, לאקשען, פארפעל, וזופנאטס, הכל כשר לפסח.

שבע שנים חלפו ועברו מעת נוסד בית מאפה זה. ונתפרסם לשם ולתהלה, אשר כל מיני מאפה הנעשים שם מהודר בתכלית הכשרות. נמצא שמה משנית תמיד מהחל עד כלה.

בחוצות ירושלים — קול חתן וכלה

ביום ד' ר"ח שבט (תרצ"ד) התקיים בירושלים עיר הקודש תובב"א, חג נשואיו של הרב הגדול בתורה מו"ה חיים לזרובסקי יחי' עב"ג העלמה המשכלת והבלשנית צביה פלסוביץ תחי'.

הכלה צבי' תחי' היא בתו של הרב הנאון המפורסם מו"ה אפרים פלסוביץ שליט"א, רב אב"ד בעיר ברודזשפארט קוננ. אמריקה.

התכנית המודרנית של הבנין ואת כל שכלולו. הכל נעשה שם מהחל עד כלה באופן כלי-כך מצוין ונהדר בתכלית הכשרות.

חוב קדוש מוטל על הרבנים לפרסם מעל הבימות: כל מיני מזונות הנאפים בכית-חרושת של "סאנשיין כשר", אשר המה מיוחדים באמריקה בכל הדור הכשרות הנעלה, ומהודרים ביופי וטעם.

בית חרושת של "סאנשיין כשר" עומד ברשותו של אגודת הקהלות האורתודוכסיות באמריקה, ובהכשרו של הנאון המפורסם הרב רמ"ז מרד נליות שליט"א, זקן הרבנים בניו יארק. שם נמצא משנית תמיד הרב הנ' המפורסם בתורתו ויראתו ר' אלי' גרשון נאולמאן נ"י. הכל נעשה על ידו בעין פקחה. הוא הפותח והחותם. השגחתו הוא באופן היותר נעלה. וזהו מספיק ומשביע רצון אלה המהדרים לכשרות מדויקת ומצוינת. ויאכלו ענוים וישבעו.

כל מיני מאפה של "סאנשיין כשר" המה מיני מזונות, ומכרכים עליהם בורא מיני מזונות, ולברך ברכה אחרונה על המחיל.

בית היין

בעת הזאת אשר הותר מכירת היין מהממשלה, נתרבו חנותים מוכרי יין בכל עיר ועיר ומודיעים בעתונים אשר המה מוכרים יין לכל השנה ולפסח וגם יין שרף לפסח, מוטל חוב על הרבנים בכל ועיר לחקור ולדרוש בחנותים מוכרי יין אלו, מאיזו מקום בא היין, אם יש להם חכשר מרב מובהק אשר נוכל לסמוך עליו בעדות הכשרו, כי נעשה בהשגחתו, ועובדים שמה ישראלים כשרים מתחלה ועד סוף, וגם אם הוא יין כשר לפסח, כי יוכל היות שעושים היין עם ברענדי של חמץ, וגם היין ישרף לידע בכירוד כי נעשה כשר לפסח, ורבה המכשלה בעבודת היין.

בשיקאגא נפתח כעת חנות מוכר יין לכל השנה ולפסח אצל האיש החשוב גברא יקירא מר מנחם מענדיל זעווין, ושותפיו מר מאיר אראנאף, היין נעשה בקאליפארני, תחת השגחתו והכשרו של הרב הנאון המפורסם מו"ה חנוך העניך סינגער שליט"א

כל הנעשה בכית חרושת של יוראפשע סטריקמלי כשר וואורשט פעקטארי מיני הבשר וקנינים וכרכשאות המה נעשים ברדוק רב בעניני הכשרות מהחל עד כלה, ומחודרים בטעם ויופי, בעלי בית חרושת המה אנשי שם, מפורסמים ונודעים לתהלה, מופלגי תורה ויראי ד', ר' שמואל דאווידאוויטש ר' ישראל פונער, ור' אליהו הייל, המה בעצמם מחזקים ונאמנים בכשרותם, ליתר שאת עומד אצלם המשגיח המפורסם בעולם הכשרות לאיש מיוחד במינו במקצוע זה, בהשגחתו וישרתו הנעלה הר' רן תומרקין, ובהכשר הרב הנאון המפורסם במעלות ומדות תרומיות מוה"ר ישעי' קארלינסקי שליט"א וזה מספיק ומשביע רצון אלה המהדרים לכשרות מדויקת ומצוינת.

European Kosher Provision Mfg. Co.
126-128 Attorney St. New York City

**די איינציגע האנד מצות
אין ניו יארק**

שמורת משעת קצירתה, וגם שמורה משעת פחינה, בהשגחת הרב תנאון ר' מנחם יהודה גוזיק ופחינתם וכל מעשיהם חיינו לישתם ועריכתם בכל דקדוקים, והמצות ההם נחמדים למראה וטוב שליט"א, ועוד רבנים מופלגים, וקצירת החטים ואפיותם הכל נעשה בתכלית הכשרות, והחומריות למאכל, אצל השותפים ת"ח מופלג בתורה ר' יוחנן דייטש ור' משה וויינגארטין.

הכתובת:
J. DEUTCH

74 Willet St. New York

M. WEINGARTEN

148 Madison St. New York

לחג נשואין זו יש חשיבות מיוחדת, נערה שנתגדלה ונתחנכה באמריקה, ושמעה לקול אביה, לנסוע לארץ ישראל, ושמה תשיג בחיר לבבה. ולזכות לקול חתן וכלה בחוצות ירושלים. מה יונרל שכרה. ותהי לסמל לכל בנות ישראל. ובפרט לבנות הרבנים באמריקה שיבקשו בעל גדול בתורה, לאפרים אמר, (הוא אבי הכלה הרב ר' אפרים פלקוביץ), כי הפרני אלקים בארץ עניי, ארץ אמריקה, עניה בתורה ומצות, ואתה זכית להפרות ולהרבות אמרות אלקים. זכית להיות ביתך פרה ורבה בתורת ד', להשיא בתך לת"ח גדול מופלג בתורה, ולבנות ביתם בהרי ירושלים.

הרב ר"א פלקוביץ, נסע לירושלים, לכלולת בתו תחי'. בטח רבני א"י יקדמו פניו בכבוד רב הראוי.

חג נשואין.

ביום א' מקץ כ"ב כסלו תרצ"ב, התקים בשיקאגא חג נשואיו של הרב הצעיר ליפא קאר-דאן נ"י בנו של הרב הנאון המפורסם רא"י קארדאן שליט"א, אחד מחשובי הרבנים דשיקאגא, נא, עכ"ל הכלה המושלמת ומצוינת פייניל קאהן תחי'.

הרב ליפא קארדאן, רב ומנהיג בעיר ספרינג-פיעלד, איל. אחד מחשובי התלמידים דביה"מ לתורה בשיקאגא, מופלג בתורה, נואם גדול ביהודית ובאנגלית. בטח קהל עדתו ישבעו עונג ממנו. ויזכה לנהלם על מכועי התורה והיראה. כן הנשואין יהיו למזל ולברכה להוריהם הנכבדים. ויזכו לבנות ביתם בהרי ציון וירושלים.

ספרי דרוש

כבר נתפרסם בעולם ספרים אלו, ספרים יקרי הערך מיוחדים בעולם הדרושי. ספר דרשות רמ"ה, חזיונות רמ"ה. הגיונות רמ"ה. כל ספר בעד דולר וחצי. ביחד 4 דולרים. בקרוב יוגמר ברפוס ספר השקפות רמ"ה,

הכתובת:

RABBI M. HOROWTZ

253 Madison St. New York.

מצה הכשרה שבעולם

מצה היפה והבריאה שבעולם

מאן מלכי רבנן

מצה העולה על שלחן מלכים

ושמרתם את המצות

אכלו את המצה הכי כשרה ומהודרה

היחידה בעולם במינה

מאנישעוויטץ מצה

קמח מצה, פארפעל, קייק מעהל, מצה דקה, ומצה עשירה
האול ווהעיט, הידושיעניק, און מצה סיריעל

אפית מצות מאנישעוויטץ נעשית תחת השגחתה התמידית של
אגודת הרבנים האורתודוכסים דארצות הברית וקנדה

יותר ממאה רבנים גאונים מכל קצוי תבל העידו בכתב כי

מצות מאנישעוויטץ כשרות אף למהדרין מן המהדרין

די ב. מאנישעוויטץ קאמפאני

THE B. MANISCHEWITZ COMPANY

143 Bay St., Jersey City, N. J.

2100 W. 8th St., Cincinnati, Ohio

נייעס!

נייעס!

נייעס!

נאך דעם ריפיעל איז וויכטיג און נויטיג צו וויסען פאר אלע שיקאגא'ר אידען
בפרט, און אלע שטעדט און שטעטלאך בכלל, אז מען קען יעצט באקומען די
עכטע סארטען וויין ווי "פארט, מסקאטעל, טאקיא", ביי דעם גומ באר
קאנטען און ראיעלען וויין סוחר

מנתח מענדיל זעווין ושותפו מאיר אראנאף

די וויינען קומען פון קאליפארניע. כשר'ע וויינען געמאכט מיט דעם בעסטען
הדור הכשרות, אונטער די השגחה פון הרב הגאון המפורסם ר' חנוך העניך
סינגער, רב בלאס אנושעלעס.

אויך ברענדיס, ליקערס, און קאניאק, אלעס כשר לכל השנה ולפסח

אלעס איז כשר, אויך דאס בעסטע וואס קען זיין, און די פרייזען ביליג
האלטן אירעס דעליווערט. קאנטרי ארדערס אטענדעט,

ספעשעל פרייז פאר בראקערס און פעדלערס

CENTRAL STATES DISTRIBUTORS

327 W. Madison St.

Chicago, Ill.

Tel. Dearborn 7567

קאופמאן'ס מצות שיקאגא, אילל.

בית מאפה של קאופמאן'ס מצות, בשנה זו נשתכללה ברוך פאר ויופי, המכונות והתנור נתקנו לפי הנתיצות וזחירות והזחירות היתירה לשמור ממשוהו חמץ, ולעשות הכל בתכלית הכשרות. בית מאפה זו עומד כעת בהכשרו והשגחתו של רבנים נאונים מפורסמים שליט"א משיקאגא. השגחה תמידית נמצא שמה מגדולי הרבנים והחשובים בעיר.

מנהל בית מאפה מר נ. ה. באלאטין נ"י, גברא יקירא וחשוב ומפורסם בעולם היהודי, וזהו מספיק ומשביע רצון לאלה המהדרים בכשרות.

**ABRAHAM KAUFMAN
MATZOS CO.
1328-30 S. Jefferson St.
Chicago, Illinois**

בשר'ע טאמייטעס סארדינען

אזוי ווי ס'איז דא פיעל מענשען יראים וחרדים, וואס עסען ניט קיין סארדינען, אויך טאמייטעס סארדינען, איבער דעם חשש פון אויל, אויך דעם חשש פון בישול עכו"ם, — יעצט ווערט געמאכט טאמייטעס סארדינען מיט אן השגחה אויף די אויל, אויך ס'זאל נישט זיין קיין בישול עכו"ם, — ביי די מאנטרעי קאנינג קאמפ. אין קאליפארניע, אויף די באקסעס איז געצייכענט די אותיות ב. ל. "כשר" "לפסח" ולכל השנה אונטער די שטרענגסטער השגחה פון הרב הגאון המפורסם ר' גרשון הכהן קאצמאן שליט"א, רב בסאן פראנציסקא.

כשר פאר פסח און א גאנץ יאָהר
MONTEREY CANNING CO.
112 Market St. San Francisco Calif.

חזות כשרות

קנו חזות כשרות וטובות מאת מר מאיר לעווענסאן, המוחזק בכשרות וידוע ומפורסם לשבח, וזה עשרים שנה שהוא עוסק במסחר החזות, ובתי הרושת הכשרים קונים ממנו והם שבעי רצון בכל האופנים.

הכתובת:

**MEYER LEVENSON & SON
919 WHITLOCK AVE.
BRONX, N. Y.**

Dayton 9 - 1377

די בעקער פֿיגלער אינק.

די איינציגע סטריקטלי כשר'ע פעקטאָרי אין שיקאגא וואָס ווערט פאבריצירט
אויף פסח פון די בעסטע און ריינסטע

סופֿ-נאָט, אייער לאַקשען, מאַקאַראָנען; קעיק, פארפעל און געבאַקענע פארפעל יעדער איינער אפילו מהדרין מן המהדרין קען בלי שום חשש ופקפוק דאָס באַנוצען אויף פסח. אַלעס ווערט געמאַכט אין מיין אייגענע פעקטאָרי מיט דעם גרעסטען הידור הכשרות מהחל ועד כלה. דער נאָמען "פֿיגלער", איז באַוואוסט פאר אַ נאמן ומוחזק על הכשרות.

האַלסייל און רייטייל

קאָנטרי אַרדערס פֿינקטליך אַטענדעט

אויך א גאנץ יאהר ווערט געבאַקען לאַקשען, פארפעל און געבאַקענע פארפעל פון די בעסטע און ריינסטע כתלית הכשרות אפילו למהדרין

FIGLER Inc.

1749-53 W. Roosevelt Rd.

Phone Canal 4742

Chicago, Ill.

לאַזאַר'ס

כשר סאַסעדיזש פעקטאָרי

משיקאָגא

אַתּ זֶה תּאכּל

כל מיני בשר ונקנים וכרכסאות הנעשים בבית חרושת זה הוא בדקדוק רב בעניני הכשרות מהחל עד כלה בלי שום חשש ופקפוק.

בית חרושת זה עומד בהכשר הרבנים הנאונים המפורסמים שליט"א בשיקאגא, הרב ר' חיים צבי רובינשטיין, והרב ר' יהודא האָשעסמאַן, ומלכד זה מר. לאַזאַר בעל בית חרושת, הוא מפורסם לאיש נאמן ומוחזק בכשרות, וזהו מספיק ומשביע רצון אלה המהדרים לכשרות מדויקת ומצוינת.

LAZAR'S KOSHER SAUSAGE FACTORY

3648 W. Roosevelt Road

Chicago, Illinois

בית חרושת של

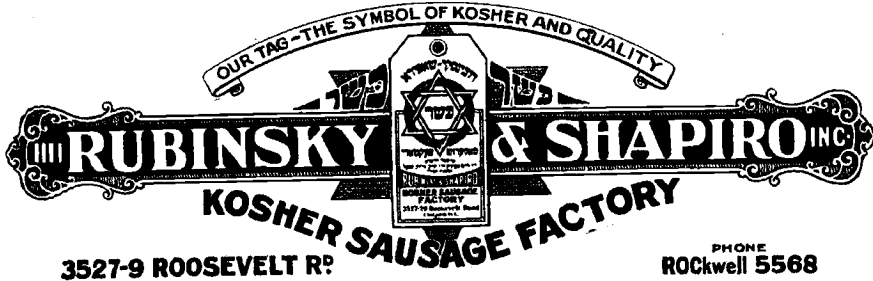
רובינסקי - שפירא כשר סאסעדוש פעקטארי בשיקאגו

בית חרושת זה נעשה כל מיני בשר מעושן, נקנסים וכרכשאות, כשרים בתכלית הכשרות מהחל עד בלה.

בית חרושת זה עומד בהכשר הרבנים הנאונים המפורסמים הרב ר' חיים מעדניק שליט"א, והרב ר' יצחק אייזיק שמאל שליט"א.

המה מעידים בהכשרם כי בית חרושת זה מתנהגת בתכלית הכשרות על צד היותר טוב, משגיח תמיד נמצא שם, איש יר"ש ומומחה בעניני השגחת הכשרות, והכל נעשה בהשגחתו, רואה ומשגיח על הבשר המובא שם, וגם על הניקור, חשריה המליחה והרחה, והמה מבקרים תמיד הפעקטארי, ורואים ומעידים כי הכל נעשה בהכשר גמור.

הרבנים אלו המה מהרבנים החשובים בעיר, עדותם נאמנה אשר כל הנעשה בבית חרושת של רובינסקי-שפירא הוא בתכלית הכשרות.

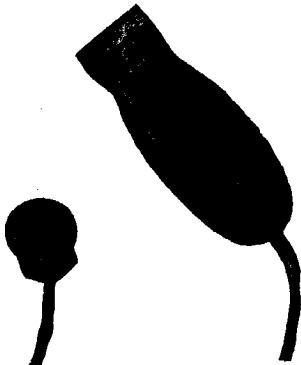
אטלאנטיק סיטי, נד"ז גרונדווערג'ס האַמעל "ניו יארקער"

כשר למהדרין מן המהדרין לפסח ולכל השנה
רוסס מוס די לעצטע מאָדערן איינריכטונג, הויסע און קאַלטע ים וואַסער אין אַלע בעטע רומס פון האַסעל, עלעוויטאַרס, אַ גרויסער דיונינג צימער, און וואַרט צימער, און אַ לאַבי.
מר. גרונדווערג, איו א בעוואוסטער אויסגעצייכענטער מאן הנאמן ומוחזק בכשרות.
איהר קאַנט אייך איבערצייגען ביי הרב לעווענטאָהל, פילאדעלפּי, הרב שפירא, דער רב פון אטלאנטיק סיטי, און רבי הערבערט דר. גאַלדשטיין, ניו יארק.

GRUNDWERG'S HOTEL NEW YORKER

128 S. Connecticut Ave., Near Boardwalk—Phone 49976—Open All Year
ATLANTIC CITY, N. J.

המצאה חדשה להסיר המכשלה
THE SCHICK BLADELESS ELECTRIC SHAVER

כאשר רבים נכשלים בגלל חוסן הזקן בתער שעוברים על חמשה לאוין, מפאת שקשה להם גלוח חוסן במספרים, או השחתה כסם מפני הכאב משריפת הפנים, תקנה גדולה להנצל ממכשול, לעשות גלוח חוסן בתספורת השמלית המכונה:

Schick's Electric Shaver

תספורת השמלית זאת הוא כעין מכונת מספרים המכונה קליפער, ועושה פעולת הגלוח כהרה עין בלי איבוד זמן, ואיננו מסרט הפנים שום פעם, ועוד מרפא אותו. תספורת השמלית זאת היתה מחירה 25 דולר וכעת הוזל המחיר על 15 דולר

הכתובת:

SCHICK DRY SHAVER
Stamford Connecticut

צווייג'ים באנקט האלל און באלל רום
קעדזי עוועניו

פראכטפאלער האלל, און באלל רום מיט די לעצטע מאָדערנע איינריכטונג, און די בעסטע באהאנדלונג פאר חתונות, באנקטען, פארטים, א. ז. מיט מעסיגע פריווען. אלעס וואס דארט ווערט צוגעגרייט איז סטריקטלי כשר, מיט דעם בעסטען משגיח ר' זעליג ראומארין, וואָס ער איז באוואוסט ביי די רבנים, פאר דעם בעסטען משגיח.

ZWEIG'S BANQUET AND BALLROOM, 3146 W. Roosevelt Road
Phone: Van Buren 4747

את זה תאכל

כל הנעשה בבית החרושת של מאָרריסאָן ענד שיפ
כשר וואורשט פראָדוקטען

מיני הבשר וקניקנים וכרכשאות המה נעשים בדקדוק רב מהחל ועד כלה בעניני הכשרות ומהודרים בטעם ויופי, הוא בית החרושת היחידי בניו-יורק לאנד סטייטס אשר יש לה חוקת כשרות ומפורסמת זה עשרים שנה. ובשר אפילו למהדרין מן המהדרין, ועומדת תחת השגחתה המעולה של הרב הגאון אהרן דוד הכהן ועלדנער רב בעיר באַסטאָן רבתי.

Tel. Capitol
 4713-4714

64-66
 Fulton St.

רוקחים כשר פעסטארי

רוקחים אויל
רוקחים כשר סקאירינג פוידער
רוקחים כשר זייף
רוקחים כשר אלומינום קלינוער

המה כשרים ומתוקנים ברקדוק רב בענין הכשרות ונערכים ונעשים בתכלית הנסיון עשו את מאכליכם וממעמיכם ב-

רוקחים פיור בינען האניג

ואכלו

רוקחים פיור פרוכט פרעזערווס

המאכלים האלה כשויש עליהם שם "רוקח" מבטיח לכם ברור אשר המה כשרים בתכלית הכשרות, ובתכלית הנקייון, ונעימות בטעם ומהודרים ביופי מאין כערכם. וראוין אף למתדרין מן המתדרין.

I. ROKEACH & SONS, Inc.

240 Wythe Ave.

Brooklyn, N. Y.

למרגן ורבנן די בכל אתר ואתר

איהר מעגט רעקאמענדירען מיט דעם פולסטען צוטרוי די בעדימטע פארעווע וועדושעמעייבעל פעטם

קדיסקא

"די קריעס פון וועדושעמעייבעל אוילען אין א געדיכטער פארמע

ווייל עם אין

כשר און פא

רעווע בהכשר

הרב הגאון

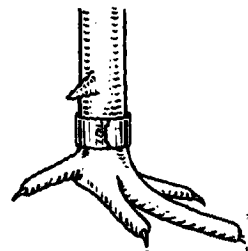
הישיש רמ"ו

מרגליות

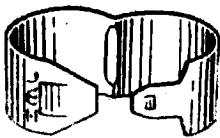
שליט"א.

להבדיל בין כשר למרפה

למנוע הפקרות במכירת עופות הכשרים, ורבים נכשלים בנבלות וטרפות וגם לידע יום השחיטה, תקנה גדולה ונחוצה לכל רב בעירו לעשות לתלות מסמן כזה על רגלי עופות הכשרים, וגם לעשות בצבעים שונים, צבע מיוחד לכל יום ויום, מסמן זה קלה ביותר לתלותו, ואם ירצה להסירו מד ישר, וכבר הרבה קהלות עושים כן. מסמנים אלו נעשו בבית חרושת של ברוקס קאמפאני בנוארק, נד"ו. שם עושים גם כן רשימת האותיות על המסמנים, המחיר נמוך. גם עושים שם כמה מיני אותיות וסימנים, (טענם ובלאמבעם) הצריכים לתלות על בשר וכבד.

מסמן סגור על הרגל

מסמן לפני הסגירה

הכתוב:

E. J. BROOKS COMPANY

184-192 North 13th Street

Newark, N. J.

סיעגער'ס כשר'ע רעסטאראנט

כשרות מסורתית, נקית ושרות מודרניות, אטמוספירה ביתית, — אלה הן היסודות אשר עליהם קיים בית האוכל הזה, שקנה לו מוניטין בעולם האורתודוכסי. לכו נא והוכחו ואכלו ארוחותיכם משופרי דשופרי בהרעסטאראנט הזה, המצוין במינו וכשר בתכלית ההידור, תחת השגחת הרב צבי ארענשטיין. הזמינו סעודותיכם לחתונות, בר מצוות, וחגיגות שונות, היו בטוחים כי תשבעו רצון בכל האופנים.

LAU G. SIEGEL

AMERICA'S LARGEST KOSHER RESTAURANT

209 West 38th Street

New York, N. Y.

די קליינלאנד היברו כשר סאסעדזש מאנופעקטשורנינג קאמפאני

כל מיני בשר ונקניקים וכרכשאות הנעשים בבית חרושת זה הוא בדקדוק רב בעניני הכשרות מהחל עד כלה בלי שום חשש ופקפוק. בית חרושת זה, פנים חדשות בא לה, ונעשו כל התקנות הנחוצות לכשרות, ועומד בהכשר הרב הגאון המפורסם ר' יהודא העשיל הלוי לעווענבערג שליט"א רב בקליינלאנד, ומלבד זה עומד שם משנית תמיד ירא ושלם, זהו מספיק ומשביע רצון אלה המהדרים לכשרות מדויקת ומצוינת.

THE CLEVELAND HEBREW KOSHER SAUSAGE MFG. CO.

2702 E. 51 Street

Cleveland, Ohio

אטלאנטיק סיטי נד"ז

אסטענד האטעל

איינציגער אידישער האטעל אויפ'ן סאמע בארדוואק

דער אסטענד האטעל האט אלע מאָדערנע בעקוועהמליכקייטען און אויסשטאַטונגען ווי אין די גרעסטע אמעריקאנער האטעלס. די רומס געגען איבער דעם ים. ים וואסער אין אלע רומס, די פיינסטע און בעסטע שפייזען כשר בתכלית הכשרות. דער פערוואלטער מר. יונה גרינוואלד איז באוואוסט פאר א נאמן ומחזק בכשרות. "יונה" מצאה בו מנוח, ושם ינוחו יגיעי כח.

ביי ר' יונה גרינוואלד, געפינט מען זיך רוהיג אין די הייסע טעג וואָס יעדער מענטש איז מיעד. יגיעי כח, קענען זיך דארטען אָפּ רוהען. ספעשעל ביליגע רעיטס פאר פאמיליעס.

OSTEND FORMERLY ESPLANADE HOTEL

Boardwalk and Boston Ave., Atlantic City

Phones: 4-6531 4-6532